

СПОРТ
Вай мехкахо Россе
гулъяьча команданна
юкье ва

16

ИАЛАМ
Эсан гонахъара
моттигаш
цѐнѝир бахархоша

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№31 (12608)
Маьцхали
бутт,
17 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

ТУРИЗМ
Чаьгарий лагерь
хъайийллар лоамашка

4

НАЪХА ХЪАШТАШ
Сурхо тІа хъалъяь яла
йоалл, 704 дешархооча
лаьрхІа № 5 йола
ишкол

7

КЪАХЪЕГАМ
Пишлонхой ди дездир
министерстве

8

ДЕГІААХАР
Экономика хъал
тодалар

9

КУЛЬТУРА
«ГІалгІайче» яха
ансамбль Костроме
концерт луш хилар

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

ЛоархІаме вІашагІкхетар

Политикахи республикерча экономически
хъалахи дийцар Россе президентаца
вай мехка кулгалхочо

2

Къонахчала белгало

ГІалгІайчен полице
болхлочунна
Денала орден елар

3

Гулламе ваха хилар вай паччахьалкхен викал

Султиганькъан Йоакъап

«Эскар-2023» яхача кхетаче ваха хилар вай мехкара хьалхара вице-премьер Йовлой Мухьмад. «Из йоккха кхетаче хІанз ийсазлагІа дІахьош я.

Цига гойтар дукха кердадараш. Царна юкье дар тохкам барца дувзаденна-раш, РЭБ (радиоэлектронни тІом), иштта дукха кхьидараш а», — йоах тхогарча хоамо. Белгалде деза, вай мехкара бахархой массахана тІема гІулакхаш, тайп-тайпара герзаш довза чам болаш хиннилга.

Таханарча дийнахьа, вай мехкара дукха бІухой, эпсараш шоай декхараш дизза токхаш, шоаех дика цІи йоаккхийташ латт Россе доазон тІа. Деналца, яхь йолаш, шоай Даьхе езаш, кагирхой ураоттабе гІерташ, болх дІакхухь республике.

Тишъенна хин насосаш хувцаргья республике

Султиганькъан Йоакъап

Насосий станцешка болх дІабаха эшаш дола кьхаташ Іалаьмате чехка кийчде, аьнна, тІадиллар мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас энергетикахи, ЖКХ балхахи йолча министерствон кулгал деча Лоалахой Ахьмада.

«Хин гІулакх тоаде, аьнна, 9, 13 миллион сом ахча дІахьождаьд республикерча паччахьалкхен ганзо. 5, 33 миллион денна насосаш ийцай. Наха хий лотадергдола гІув хьальбеш боакх Пхьилекьонгий-Юрта. Инаркье, Долакоа, Шолжа-Шахьаре оттае пхь кубически метр чуйода бешкаш эца лаьрхІад. Тоае ийш йола хІамаш тоаеш, боккха болх дІахьош ба хин гІулакхага хьожараш. Вай Мехкада тІахьожаш ва цу гІулакха», — йоах тхогарча хоамо.

МагІалбике, Галашка хий лоттадеш йола скважинаш тоаергья, цу тайпара болх дІахьоргба Илдарха-Галий тІа, Пажарий-Юрта. 3000 километр йола хин турбаш хувцаргья. Хицара гІулакх вай мехка тахан чІоагІа чолхане латт. Хий доацаш бисача, вахарера деррига гІулакхаш юхасовц наьха. Таханарча дийнахьа, республикан кулгалхочо, ше тІахьожаш, тоадайташ латт из хьал.

Политикахи республикерча экономически хьалахи дийцар Россе президентаца вай мехка кулгалхочо

Кхетаче дІайолаеш, Путин Владимира белгалдир, ГІалгІай Республикара политически хьал, экономикацара гІулакх дикка тоалуш доагІилга. «Юртбоахамера хьал, промышленни балхацира оагІув гІадвугаш ба шунцигара», — аьлар Россе президента. Вай мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас дийцар, юртбоахамера хьал тІателла кьахьегарца, тахан доаккхал де йиш йолаш да тха, аьнна. Дадахача шера, 18% дукхагІа хиларах, 19,5 млрд сомага кхоачаш дар чуйца беркат. Тлехьарча дий шера геттара гІадвугаш да цхьаццадараш:

— 3,6 дукхагІа да кІа (40,7-гара 147,7 эзар тоннага кхоачаш);

— 1,7 дукхагІа я коартол (33-гара 57,5 эзар тоннага кхоачаш);

— хаьсий беркат айденнад 1,9-га кхоачаш (5,5-гара 10,4 эзар тоннага кхоачаш).

30-гара 44 центнерга кхоачаш я хьажкІа, хаьсаш - 53-гара 76 центнерга кхоачаш. 1,5-2 дукхагІа хувкъам чуэц цу ялатех. Республика кулгалхоша цхьацца кердадараш юкье доаладеш, аттачахьа даьккха дикка тоабаьб из болх тахан.

«Ялат дикагІа хувкъаргдолаш, егташ йолча молхашта чІоагІа тІахьожам лоттабаьб оаха, цхьаццадараш хувцаш. Юртбоахаме кьахьегарий хьайбаш а дикка дийбад укх тлехьарча шерашка. 2019-ча шера, хьайбаш доацаш, яьсса латтар уж моттигаш; тахан духхьал ГУПашка 15 эзар совгІа хьайба да. Фермашкара, наьха доалахьарча боахамашкара дараш дІалаьрхІача, 300 эзарнел совгІа хул уж», — аьлар вай Мехкадас. Республика кулгалхочо белгалдир, буача кхачан маьхаш лакха хургдоацаш а, кьаьстта болх лоттабаьб шоаш, аьнна. Републике моттигера кхача хургболаш, болх беш массехк инве-

стиционни проект хиннай. Цул совгІа, каст-каста республикерча шахьарашка, кхалешка дІакхухьаш цу муьларера ярмаркаш я. Цу гІулакхах а дикка гІо хул бахархошта. «Базархоша шоашкара ІотІатохаш бола мах лакхагІа ца хилийта, ярмаркаш дІакхухьа доладелар тхо мехка. 2022-ча шера 30 совгІа ярмарка дІайихьар республике. Мехка дІакхухьаш долча бусалба наьха цІайна лаьрхІа бар цхьабола болх», — аьлар Мехкадас.

Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас дийцадох, дуача хІаман маьхаш республике айденна латтаргдоацаш, коартол, хаьсаш дукхагІа дІаде лаьрхІар. Републикан кулгалхоша ханнахьа цу гІулакха уйла ярах, бахархой аьттув ба, моттиге хьахинна кхача 10-15% кІезигагІа ахча луш эца. Цул совгІа, гІурба долча хана, Рамадан бетта, республикерча таро йоацача наха, дезал дукха барашта Даьла ший духьа боламаш

дІакхихьар. Из гІулакх дІахьош доккха дакьа лоац администрацешкарча кулгалхоша, дийшача наха.

Мехкадас белгалдир; иштта дІакхухьача боламашта юкье кьаьстта чІоагІа теркалбе хьож тІема доакьашхой цІагІара нах, аьнна. Цу муьларерча наха республике лоттадеш долча новкьосталах, дийцар цо Россе президентага. «Парламентага гІолла цхьацца хувцаш юкьедаьха, контрактах Украине амал де ухача наха 100 эзар сом пособи кьоастадаьд оаха», — аьлар Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас Путин Владимирга. Мехкадас тІатехар, гІалгІай республикера юкьарлен-политически хьал, экономически хьал ший хила боагІлача боараме латтилга. Цу хьалах дараш шийна довзаш хилар хьахайтар Россе президента. Путин Владимира хьоахадир, гІишлон балхий гІулакх. Мехкадас дийцар; бокьо йоацаш лаьтташ дехка хила-

рах; дІалувцарах цу гІулакха юкье новкьарленаш нийслу, аьнна. Цхьадола цу муьларера гІулакхаш судо тохкаш латт. Укх тлехьарча кхьа шера, судага гІолла 5 млрд сом ахчеи 550-га лаьттеи республикан доаладерзадаьд мехка кулгалхоша.

«А д м и н и с т р а т и в н и оагІонцара гІулакхаш да уж. Лаьтташца нийслу бокьо телхаяр хьалха денз хьадоагІаш да; наьха бокьонаш, кхьыдола лоархІамедараш лораццадараш. Мичча хана цкъа, жоп дала дезаш хул цу хІаманна», — белгалдир Путин Владимира. Вай Мехкадас аьлар; дуккхача шерашка денз хьадоагІаш дола из гІулакх нийсача даккха гІерташ; хьинаре кьахьегаш ба республике, аьнна.

Россе Президента белгалдир, из болх, наьха бокьонаш лораш, дІабахьа безилга.

«Іа тхоашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде кьахьегаш да тхо», — аьлар Мехкадас.

Махачкале байнарех, халкьа цІерагІа кодам бийцар Мехкадас

Султиганькъан Йоакъап

Дерригача кьаман цІерагІа кодам бувцаш ва вай Мехкада, Махачкале заправка ийккха байнача наьха кхоачарбарашка. «Хала хоам бенаб вайцига Селий мехкара, Махачкалера заправка ийккхай, аьнна.

Байнараш а лозабьараш а ба цига, бераш юкьеделаш. Царца

гІайгІа екьаш, боарам боацаш из хала хеташ ба республикан бахархой.

Лозабьарашта Дала моаршал лулда, сатоха низ лулба Кхеллач!» — язду Мехкадас ший телеграм-канале. Ерригача регионашка бахача наха хала хийтад из хатар. Цу хатара юкье байнарий гаргарча наьха сабар совдоаккхалда Дала!

Амал де тIабехаш ба бахархой

Гаьгенаькъан Мартина

Украинерча тIема операцен юкье контрактах амал де болхарий гIулакхах дийцар республике. «Контрактах амал де водачоа, вай республикера дIадала оттадаьд 100 эзар сом ахча, Россе оборонох йолча министерствера 195 эзар сом лургда цунна. Цул совгIа, лаьтта лургда.

ТIема доакъашхочун дезалера саг, моллагIа паччахьалкхен моттигашка, аргIа йоацаш, тIаэцаш ва. Дикка оагIув хьаллоацаш, тайп-тайпара новкъостал лоаттаду Iаьдало цу наха. Цу хьакъехьа моллагIа хаттар дала йиш йола номераш: (8926)-999-93-92 и (8928)-073-2-06-76», — йоах тхогарча хоамо.

ГIалгIайчен полице болхлочунна Денала орден елар

Султиганаькъан Йоакъап

ГIалгIай Республикан чурча гIулакхий Министра, полице инарал-лейтенанта Коробкин Михаила Денала орден дIаелар, ший декхар кхоачашдеш, веннача полице болхлочун даьга, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан бокъонаш лораераша.

Укх деношка ГIалгIай Республике гIолла йолча МВД кулгалхочун Коробкин Михаил хкетаче хилар, ший декхар кхоачашдеш, веннача полице болхлочун гаргарча нахаца. Цу хкетаче дакъа лоацаш вар ГIалгIай Республикан Паччахьалкхен кулгалхочун гIонча Йовлой Мухьмад, иштта бокъонаш лораерий кулгалхой.

Российски Федерацие Президента

амарца; ший тIема декхар кхоачашдеш, денал, майрал гойтарах; Россе МВД «Малгобекский» МО полице майора Ховтанаькъан Идриса Башира (валарца) Денала орден елар.

Ховтанаькъан Башир, шийца Тульский областерча Россе МВД шин болхлочунца цъбана, 2023 шера бекарга бетта ялхлагIа дийнахьа, ГIалгIай Республикан МагIалбика кхален доазон

тIа балха-тIема декхар кхоачашдеш велар», — йоах хоамо.

Полице инарал-лейтенанта Коробкин Михаила, хала хеташ, кодам бувц цунах даьга, наьнага. Баркал оал иштта денал долаш, юхаваргвоацаш, майра, ший Даьхе езаш вол цар кхеварах. Цо белгалдир, Башир ший тIема декхар дизза кхоачашдаь хилар, даьшка дIаделар паччахьалкхен совгIат.

Вайцигара новкъостал дахьийтар Токмакски кхаленна

Султиганаькъан Йоакъап

Токмакски кхалерча наха вайцигара гIо дара тIехьа хкетаче дIайихьар Магасе, Мехкадас яьча чIоагIонца. Республикан хьакимаш гулбелар вIашагIкхетаре. «Токмакски кхале яха хиннача вайцигарча делегаце чIоагIо йир; Молочанск яхача шахьара новкъостал де, аьнна.

Гишлой балхах йолча министерствон кулгалхочун гIонча волча Леонтьев Сергейс яха

чох, цигара еха гишлош тоаеш болх дахьоргба эггара хьалхарча юхьанца», — йоах тхогарча хоамо. Ишколаш тоаеш, тIайоагIацаш шелала кийчо еш, кьахьеге деза цу шахьаре.

«Тахан йоккха хало я цу нахага. Тоаде дезаш доккхий котелаш, газ лоаттаю котельнеш. Из болх дIабахьа беа ишколе, шин берий беша, берий санаторе, поликлинике. КIор богабеш я цигара хьакьал эшаденача унахой дарбанче, цигара котелаш а да тоаде дезаш. Таханарча дийнахьа цу шахьа

рерча хьакимаша ехар я кирпич, цIеро богабеш боаца топпар — 3 тонн.

Цу кхоачамах пешкаш е лерхI цар, гишлошка йIайха хургIолаш», — аьлар Леонтьев Сергейс. Мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас белгалдир. Токмакски кхален новкъостал дергда, аьнна, чIоагIо яьяр вай республико, хIаьта хIанз из гIо де ха хьаэттай.

Запорожски областанна чуйодаца Токмакски кхален эшаш дола новкъостал де хьажа деза вай, дуккха низ Iубилла. Дукха

ха йоацаш тIом лаьтгача моттиге бахаш болча наха, геттара дукха эш. Эггара хьалхарча аргIагIа, гишлош меттайоалае гIо де деза вай», — аьлар Мехкадас. Кулгалхочо белгалдир; вай республика цу дог ийшача, тIемо човхабаьча нахага хьожаш, цар вахар аттачахьа доаккхаш хургья, аьнна. Гишлош тоаеш мел эшаш бола кхоачам Iокхоачаргба вайцигара Токмакски кхале, ер бутт юкьехьача. Вай мехкара цьаькха доккха дика хургда из!

Контрактах амал дарах дийцар МагIалбике

Султиганаькъан Йоакъап

Контрактах тIема декхараш кхоачашде ахарах, дийцар МагIалбике дIайихьача хкетаче. Цига гулбенна хилар, шахьара администраце кулгалхочун гIонча вола Мержой Исраил, депутаташ, тIема комиссариатера болхлой. ВIашагIкхетар хилар Инаркьерча, СоагIапчарча культуран цIенешка.

«Гулбеннарашка дийцар, контрактах тIема декхараш кхоачашде вахар мишта хила деза. Бахархой мел хиннача хаттарашта жоп делар хьакимаша», — йоах тхога бенача хоамо. Цул совгIа, хкетаче дийцар хицара, токацара гIулакхаш, урамашка лоаттабе безача лостамах.

ГIалгIайчен спорта Министра кхетаче хилар Запорожьерча спортсменащца

Гаьгенаькъан Мартина

ГIалгIайчен спорта, физически культуран Министра Дошхьахалой Iаьлий хкетаче хилар Запорожски областера баьккача спортсменащца, аьлар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан спорта министерстве.

«Мужече» оалача республикан спортивни тренировкаш дIахьош йолча центре ваха хилар Дошхьахалой Iаьла, из хьежар цига Iомалуш долча берашта лоаттадеца даара кхоачам миштаб, царна эшаш дола хьалаш долаш дий. Цига Iомалуш а ха йоаккхаш а да Токмак оалача шахьарера бераш. Из доацаш а, министра кьамаьлдир ондаргашца, царна фу хет хьежар, ладийгIар, кхоачамбоацараш дий хар духьа. Дукха

ца говш, ондаргаш кийчлуш ба регионашта юкьерча яхьашка дакъа лаца», — йоах хоамо.

«Хьалхарча аргIагIа баркал ала лов сона республикан

кулгалхошта, цар цу берашцара болх вIашагIболлаш иштта дакъа лацарах, вай хьаьший дика тIаййца, раьза болаш юхабахар чIоагIа лоархIаьме да. Оаха

тхоашта могоар даьд царна шоаш укхача яьккха ха дагахьа юсаргIолаш, шоай цIагIа санна царна хьалаш хилийтара», — аьлар министр.

Хин гџулакхах дийцар Наьсаре

БІарахой Муслим

Наьсарерча администраце дІайихьача кхетаче, хин гџулакхах дийцар. «Таханарча дийнахьа, боагІача боараме хий дІа ца кхоачаш латтарех я, каналá дехьара хІетта нах баха хайша моттигаш: «Юбилейни» оалача меттера нах, Московски оалача урамера цІенош.

Керда цІенош хьалдаьча моттигашкара хьал тоаде дикка рузкъа эш тахан. Администраценга из низ бац, Мехкарча Іаьдала оагІоно гІо деш, Аьлтий-Юртар хий хьалу моттиг тоаеш боахк болхлой. Цул тІехьагІа, дикка тоадала дезаш да хин хьал, Дала аьннадале», — аьлар шахьарерча администраце.

Кхетаче йистейолаш, Йовлой Урусхана тІадиллар, «Юбилейни» оалача кхалера хин хьал тоадеш эша каьхаташ кийчде, Московски оалача урамержа цІеношка хий цахилара бахьан тахка, аьнна.

Керда ишкол хургья ГІажарий-Юрта

Султиганакъан Йоакъап

ГІажарий-Юрта хьальеш латтача ишколага хьажа баха хилар, Шолжа кхалерча администрацера хьакимаш.

«Ишкол лаьрхІа я 420 бера. Болх сихагІа баккха гІерташ, даггара кьахьегаш боахк цига. Массехк бутт хьалха дІайолайир из ишкол. Бахархошта хоза кхаь хилар, юрта хьальеча кердача дешара моттигах», — йоах тхогарча хоамо.

Ер шу йистедалалехь, хьальья яьнна хила езаш я из. Хоза тоадаь ков долаш, йоккха, беркате моттиг хургья цох, Дала аьннадале.

Чаьтарий лагерь хьайийллар лоамашка

БІарахой Муслим

«Бейни-2023» яха ерригача Россе кагирхой-туристий чаьтарий лагерь хьайийллар лоамарча Бейни яхача юрта. Цига вена хилар паччахьалкхен-

на кулгалду Слостенин Владимир. Ший кьамаьла юкье цо белгалдир, иштта йола лагерь республиканна боккха пайда беш, туризма хьал тоадеш, дуккха хьаьший тІаозаш хургья, аьнна.

«Роскагирхой» яхача моттиго гІо деш, кагирхой гџулакхех йолча комитето, республикерча правительствон болхлоша, ЖІайрахьарча, Бейнерча администрацей кьахьегамхоша цхьана вІашагІделла гџулакх да

из. Кагирхой гџулакхех йолча комитета белгалдир, лагера хьалхарча смено 16 гонахьарча мехкашкара хьаьший гулбаьб, аьнна. Царна юкье бар турришаш, блогераш, наха гІо деш лелараш.

Терроризма накъаш тед вай мехка

Гаьгенакъан Марина

«Терроризм йоаца кхоане» яха берий суртий гойтам дІабихьар Экажкьонгий-Юртарча культуран цІагІа. «Укх бетта 21-ча дийнахьа дездеча терроризма юкье байнача наьха ден хетаяь кхетаче яр цига дІайихьар.

Шоай сурташца бераша хьагойтар, мел хала, кьиза сурт да терроризм яхача блехача гџулакхо шийна тІехьа дутар. «Терроризм яхача вонгах тІехье лорае декхарийла да вай дерригаш. Тахан вайна гу, вІалла шоашта дагадоацаш, цу блехача гџулакха юкье кагирхой нийслуш.

Цудухьа геттара цІоагІа лорабала безилга хьалхадаха деза кхувш латтарашта. Вайна юкье цІаккха а диса йиш йолаш

хІама дац из! Терроризма накъаш теда декхарийла ва вайх хІаравар!», — аьлар культуран цІен кулгал деча БІарахой Ма-

динас.

Белгалде деза, тахан терроризм яха дош хаьдда юкьера дІадаккхар, эггара лоархІамеча

гџулакхех долга. Кхоане сийрда хургйолаш, вахар беркате хургдолаш, кьахьега деза вай тахан, из блеха гџулакх дохадеш!

Лётчикашта хетабаь гойтам д'абихьар вай мехка

Гаьгенаькъан Марина

«Россе г'алг'ай авиацие истори» яха гойтам д'абихьар, вай мехкарча мемориальни комплексе. «Из гойтам хетабаь бар, Россе т'емафецарча низа. Укх бетта шийтлаг'ича дийнахьа дездеш дар из ди. 15-ча денга кхаччалца хилар гойтам. Вай къаман лётчикех дола д'абихий истори довза безам барий аьттув бар, Пушкина картага г'олла билетаь эца.

«Авиацие инерал-майор хинна Осканькъан Сулумбик санна, дуккха кхыбола вай къаман майра, деналах бизза хинна лётчикаш бовзаргба гойтаме. Россе авиациера в'алла д'айоврг'йоацаш яха йисай, эггара хьалхара лётчик хиннача Йоахарганькъан Рашид-Бека, т'ема лётчикаш хиннача Оздой Мурада, Къоастой Ширване, Малсаганькъан Ахмада, иштта кхыбарий а еза ц'ераш», — йоах тхогарча хоамо.

Пирстопаша, ГИБДД болхлоша цхьана рейд д'абихьар республике г'олла

Султиганькъан Йоакъап

боацаш леларашкара.

«Магас» яхача аэропорта поште рейд д'аяхьа эттача пирстопаша, ГИБДД болхлоша 270 эзар сом совг'ла г'од хьагулдир, из такха раьза

«Шолжа-Шахьарера пирстопаш, шоашца ГИБДД болхлош болаш, тега г'од хьатокхаш боацараш гучабах арабаьлар «Магас» яхача

аэропорта юхерча поште. Тайп-тайпара г'алаташ бахьан долаш, г'од тега лелараш сувцабеш, йаьдала царгара хьадоаг'ла ахча хьагулдир цар», — йоах тхога бенача хоамо.

270 эзар сом г'од хьагулдир цар цу дийнахьа. Машенашца леларашка дехар ду! Бокк'ал, шоаш лелача лоралуш, навкъашкара бок'юнаш лоарх'аш, шоашта г'од ца деттигаш лела!

Магасе ц'ера кхерам ца хилийта балхаш ду

Коазой Мадина

Магаса администрацен къахьегамхоша цу шахьара Россе МЧС ц'ерца къовсам лоаттабара отдела викалашца цхьана, лаьрх'ла бола болх д'абихьар. Цар гучаяхьар ц'и

ялара кхераме йола моттигаш, йокъаенна йоарх'аш яг'ла, хьалха теркал ца еш йиса моттигаш, яхаш, дийцар Г'алг'ай Республике г'олла йолча МЧС ГУ болхлоша.

Тахан латтар мо йола й'айха

ха эттача; дагадоацаш, йокъаенна йоарх'аш, буц лотаенна ц'и ярг'йоацаш, хьалххе а цу тайпара баьцаш йоагаеш бола болх д'абихьа беа.

Цу дакъ т'а бахача нахаца кхетам балара болх д'абихьар, эшача моттиге царна хьалха

а даьккхар, цу хьакъехьа дезар. Из болх д'ахо а д'абихьа лерх'ла, дагадоацача моттигашка ц'ераш ювлаш, кхераме хьалхургдоацаш, х'ана аьлча йокъаенна йоарх'аш с'иха лоталу», — аьлар МЧС болхлочо.

Бахархой хьашташка хьожаш ба

Султиганькъан Йоакъап

Юртарча администраце болхоша бувзам лоаттабу бахархошца. Навха хьашташ кхоачашдара т'ехьа, къахьеге хьож администратцешкара кулгалхой.

Иштта вахархо латкъарах, Г'ажарий-Юртарча Пролетарская оалача урам т'а Йоохкаденна дада тока саьргаш хувцаш хилар цу г'улакха бехктотхаме бараш. «Йоохкаденна даьда тока саьргаш боккха кхерам лоаттабеш дар.

Иштта дола хатар ханнахьа зувш хиларах, баркал ала доаг'ла бахархошта. Администрацен болхлоша с'иха аттачахьа даьккхар из г'улакх», — йоах тхогарча хоамо.

Моллаг'ла дола шоай хаттар, лоткъам бахархоша д'абие йиш я электронни почта адресага г'олла: :nesterovskay2012a@mail.ru

Нувхаш Юкхувса г'улакх, г'од ца тохаш, дусаргдац

Коазой Мадина

Кхаьч-кхаьчача нувхаш Юкхувсаш дола г'улакх, иштта атта дусаргдац бахархошта. Йаьлий-Юртарча х'амаш тегача фабрике юхе из ийрча г'улакх гучадаьнна, цигара хьал ма дарра тахка баха хилар хьакимаш.

Вай республике дуккхаза кхайкарал даьд, бок'ю йоацача моттигашка нувхаш Юма кхувса; кхаьч-кхаьчача уж

йоаржаеш лела нах, г'од ца тохаш бусаргбац, яхаш. Бакъда йалама г'улакх, гонахьарча моттигий куц телх'адар аьнна сагота боацача наха из шоаш Юмадаь ийрча г'улакх дугаш дац.

«Лоалаха ядача кхалешкара т'ехьа нувхаш хьакхухь укхазе. Пишлой балхаш деш йиса йоккхий нувхаш хул царна юкье. Йаьлий-Юртарча из кхалаж д'аяккха аьнна оттаь ха, массехк ди даьлча йистейоал.

Из ха йистеяьлча, цу г'улакха т'ехьа оарцаг'ла ца боалаш Ийна администрацей

кулгалхой бехктотхаме озаргба», — аьлар йалама г'улакха т'ахьожам беча министерстве.

Экстремизма нах тIахьийхачунна суд ергья

Муса Алоев

Интернете гIолла нах экстремизма тIахьехаш ваьгIа Сурхо тIара вахархо бехтокхаме озаргва судо. «Баьча тохкамо гучадаьккхар, цу сага инстаграмме ший доалахьа лелабеш хинна «Мега» социальни оагIув РФ Iаьдало бокьо йийхка болга.

Нах экстремизма тIахьехаш дола хIама леладаьд цо цу чугIолла», — йоах тхога бенача хоамо.

Тохкам дIабихьача Iаьдала болхлоша ши шу (условно) суд кхайкаьий цу сага, цул совгIа, цхьан шераи ах шераи цхьаккха сайт лелае бокьо яц цун. Белгалде деза, цу тайпара гIулакхаш вайцига чIоагIа теркалделга. Экстремизма нах тIахьехаш болх бераш, шоашта доагIа таIазар дIа ца эцаш бусаргбац.

200 эзар сом совгIа гIод тIалаьтта саг соцавир ГИБДД болхлоша

Султиганькъан Йоакъап

Цхьаккха тайпара наькъашкара бокьонаш лораеш воаца, уж лоархIаш воаца, 200 эзар совгIа тега гIод тIалатташ вола вахархо соцавир ГИБДД болхлоша.

«Рейд дIаяхьа арабаьннача болхлоша соцайир, номераш йоацаш новкъа лела «ВАЗ-21114» яха машин. Машена гIулакх тахка эттача гIучадаьлар, цу сага машенаца лелаш 50 совгIа гIалат даьлга, цунна тIалатташ 200 эзар сом совгIа гIод долга.

Ма дарра аьлча, машенаца лела бокьо йолаш хиннавац из», — йоах тхогарча хоамо. Тайп-тайпарча статьяшка хьежжа протоколаш оттадир цунна духьала

Эггара йоккхагIча гIалгIай юртара къаьнара кашамаш укх бетта тоадаь даргда

Султиганькъан Йоакъап

Ер шу йистедалале тоаяь яргья, Дала аьннадале, Эккажкьонгий-Юртарча кашамий моттиг. «Массехк бутт ба, цу кашамашка болх дIаболабаь.

Таханарча дийнахьа, гонахьара карт хийцай, цига хьалтIабодача новкъа асфальт биллаб, машинаш Ioувтгае доазув къоастадаьд.

Юртарча бахархой дехарах, кашамий моттиг ше йолчул дукхагIа дIашерьгерья», — йоах

тхогарча хоамо.

Къам Казахстане дигале денз, нах дIабохкаш лаьтта кашамаш да уж. Юртахоша яхачох, цIаккха а кулг ца тохаш латтача цу кашамашкара чурташ, лаьттан IoкIалдаха, дайна дIадаьннад. Белгалде деза, «Сафмар» яхача моттиго вай мехкара кашамаш тоаде аьнна рузкъа хьахьождаьлга. Вай Мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Iаьлас, Гуцаранькъан Микаила, цхьана бувзам лелабеш, дIахьош ба из беркате болх.

МагIалбика кхале эргадаьннад юрташта юкьера наькъаш

Коазой Мадина

«ГIалгIай Республикан машинеш лела наькъаш дегIадоаладара» хетаяь республикан программа кхоачашьеш, вайцигарча автодора низаца лаьрххIа дола балхаш дIахьош да МагIалбика кхале.

Цо таро хулийт Керда Редант-Юкьера Ачалкхе яха ши юрт шоайла ювза, аьлар «Сердало» корреспондентага наькъаш тоадераша.

6,4 км бIаьха никъ бега латта дукха ха яр, цудухьа из паччахьалкхен программна юкьебихьабар.

Дарбанчеш кердача гирсашца Галашью

Коазой Мадина

Унахошта дарба деш эшаш дола керда гирсаш кхачад вай мехкарча дарбанчешка. Царна юкье я, дега миашта лазараш долча наха дарба де эшаш йола ультразвуковой аппараташ.

«Лазар ма дарра хьагучадакха, ханнахьа дарба доладе эшаш я уж аппараташ. Царца болх бе болабенаб тахан Насарерча, Маггалбикерча, Шолжа-Шахьарерча дарбанчешкара лораш. 50 совга болча унахошка хьежаб уж керда енача ультразвуковой сканерашца», — йоах тхога бенача хоамо.

Хин хьурмат дара тлахьех Илдарха-Галий тгара нах

Султиганакъан Йоакъап

Хий, хьурмат деш, эшача гулакхал совга доа ца деш, лораде аьнна, кхайкарал дир Илдарха-Галий тгара бахархошка. «Цхьацца кхоачамбоацараш бахьан долаш, хицара гулакх чоалхане латт укх шахьаре. Хий укх моттиге кхычакхьара хьачуухаш да.

Наха сов дукха доадеш хиларах, массе моттиге дакхачац из. Хьаьта иштта йовхал латтача хана, из геттара хала гулакх да», — йоах шахьара мэре.

Из хьал аттачакхьа даккха, хий сов дукха ма доаде, хьаухаш из дуташ дгма аха, яхаш, бахархошка кхайкарал ду шахьара кулгалхоша. Иштта хала денош латтача хана, боккьал а, хьурмат деш, доаде хий! Из дгма ца кхоачаш баггарах дагабехе, кхьахетаме хила!

Сурхо тгала хьалгьяь яла йоалл, 704 дешархочоа лаьрхгала № 5 йола ишкол

Коазой Мадина

«Дешар» яхача къаман проекта чуйоаггаш, Насарен кхалерча Сурхо тгала хьалге йола-ьяь, диазза вгаштгара яь, 704 дешара моттига лаьрхгала йола ишкол, яхаш; дийцар «Сердало» газетага Галггай Респу-

бликан Паччакхьалкхен зарбан болх лелабераша.

Юхьанца цига гшшлон балхаш дадоладаьр яр «Гранд-Строй» яха фирма. 2022 шера из гшшло кхыча, «Строймонолит» яхача фирмага кхачьар, аьнна, белгалдаьккхар цига

болх беш болча наха.

Гшшлон чухьнахьа йоккха фусам я: дешара а лабораторешка болх длабахьара а лаьрхгала кабинеташ, библиотека, актови зал, кхача кийчбу моттиг, тгера барзкьа хьалголла моттиг.

Карарча хана, гшшлон-монтажни балхаш йистедаь-

ннад. Чура кагий балхаш йистедаохаш латт, ишкола доазон тгара лостам а беш ба.

Ишкола коа спортивни майдаш тоаяь, зламагга долча берашта ловза моттигаш кийча я, берашта адара лаьрхгала навкьаш даьд, баьццара доазув а тоадаьд», — аьлар гшшлонхоша.

Керда берий беш хургья Маггалбике

Султиганакъан Йоакъап

190 бера лаьрхгала йолча Маггалбикерча берий бешо кастта ший налараш хьалелларгья, хьалхара хьаьший тгашца. «Из болх бер я «ООО ИНТЕКО» яха гшшлой балхаш деш йола фирма. 219 миллион сом ахча да цу гулакха хьакьаастадаьр.

Таханарча дийнахьа, дукхагга дола балхаш йистедаьннад. Шозза вгаштгара яь йоккха гшшло я из. Юкье-

ра пенаш хьалдаьд, газ чуйиллай. Де дезарех да, кораш, налараш дгаштадар, хий, канализаци, вентиляци, отоплени чуйиллар.

Клалхара кийле йойилла баьнна, дгашо даггара кхьаьгаш боахк болхлой», — белгалдир гшшлой гулакхаш йолча министерствон кхьаьгамхоша. Таханарча дийнахьа, 80% кхоачаш йистебаьннаб цигара болх. Оттаяьча ханал хьалха кийча хила мег берий беш, Дала аьннадале.

ГалгӀайче, йовхал яр аьнна доацаш, ханнахьа дӀахьу ялат чуэцара болх

Коазой Мадина

ХӀанз геттара чӀоагӀа этта ахкан дӀайха денош дар аьнна доацаш, ялат тӀатеӀа чуэцаш да вай кхашка. Ка бола ялат чуэцача араяьннай еррига техника. Шоаш лаьрхӀа хиннача ханашка болх беш ба ахархой кхай тӀа, аьнна, белгалдир «Сердало» газетага хоам баьча Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

ДӀайийнна хиннача 29,8 эзар гектарах, хӀанз укх сахьате чуийца баьннаб 24,8 эзар гектар ялат.

«Из доацаш а, республикан боахамашка гура хьа дувш дола ялат дӀадерга кийчо еш ба вайцига, цу ялата фу, иштта ка болча ялата фу кийчдарца. Кхашкара балхаш дӀахьош да, мукьадаьнна лаьтта оахаш. Цунна укх хана деш дола Тунал деш ба юртбоахама болхлой», — аьлар ГалгӀай Республикан министрий кабинет.

Юртбоахама хьал тоалуш латт

Султиганакъан Йоакъап

Дикача оагӀорахьа тоалуш доагӀа вай мехкарча юртбоахама хьал. «ДӀадахача шера хинначул, 100,8% лакхагӀа ба укх шерара пайда», — йоах тхогарча хоамо.

«Деррига ялат чуэца эттача а, иштта лакха толам болаш хиларга сатувс аз кхаш тӀара гӀулакх. Вай мехка кхебеш бола кхача хила беза тикашка, базар тӀа бохкар. Цу гӀулакха эшаш мел долчунга хьожаш, гӀо деш лаьттад вай. Ший лаьтта кхедаьчул дикагӀа беркат хила йиш яц», — язду Мехкадас ший телеграм-канале.

Республикан кулгалхо-чо белгалдир, вай мехкара нах кьахьега ловш хилар, юртбоахамерча хьайбаш-цара гӀулакх денна тоалуш, гӀадвугаш хилар. Келаматанакъан Махьмуд-ГӀаьлас аьнначох, цу кьахьегамхой оагӀув хьаллоацаш, гранташ телаш, гӀо дергда республике.

ГӀишлонхой ди дездир министерстве

Коазой Мадина

ГӀишлон балхах йолча вай мехкарча министерстве дӀайихьар йоккха кхетаче. ГӀишлонхой денца уж даькьалабуьца цига кхачар, паччахьалкхен кулгалхочун гӀонча Фаттахов Тимур. «Оаш дӀахьош бола болх, тахан эггара лоархӀамечарех ба.

Вай республике хьалгьеш латт

60 совгӀа гӀишло. Царна юкье я ишколаш, берий бешамаш, дарбанчеш, культуран моттигаш. Керда наькьаш дохкаш, тишденнача ценошта меттел керда ценош дотгаш, хьалгье ца йоалаш гаьнаьннача гӀишлой балхага хьожаш, кьахьег тахан мехка. Халонаш мел дукха яле а, воашта хьалхашкара декхараш вай дизза чакхдоахаргхиларах дог тийша ва со», — аьлар Фаттахов Тимура.

Машареча наьха никъ

Гарчакханаькъан Сали

ДӀадахача кӀирандийнахьа вай мехка дедзир гӀишлонхой ди. Дерригача дунен тӀа царел машарегӀа нах хургбий-те, аьнна хет, хӀана аьлча даим нах хоза, паргӀата бахаргбар де гӀерташ, хьабоагӀа уж. Кхьметтел тӀемо ца йовззал ийрчайккха моттиг а, чӀоагӀа куц хувцаш, бӀарг хьоасташ, эргайоаккх цар. ГалгӀай, ширача замангара денз, цӀихеза хиннаб тӀоговзанчаш санна, кхыча дешашца аьлча, бӀаьш шераш доахаш латташ йола шира гӀалаш, йовнаш хьалйилла йоккха говзал йолаш хиннаб уж гаьнарча заман чухь а. Цох лаьца яздаьд профессора, исторически Илмай доктора Мужахой Макшарипа ший «ГалгӀай» яхача книжка тӀа. ДукхагӀа гӀалаш йотта ховш бола пхьараш хиннаб Лаьнанакъан, Чуранакъан, Янданакъан, Иоахарганакъан, иштта кхыбараш. Цудухьа тахан а тӀехьа вай лоамашка

латт, эзараш болча туристий теркам тӀаозаш йола гӀишлош. Царех дуккхачар тамаш а яйт, уж хьалгьеяча нахах, цу тайпара я йовнашке а, Аьрзе а, ТӀаргама а, кхыча моттигашка а ягӀа гӀалаш.

Карарча хана вай кьаман ба дийша, кӀоарга хьаькьалаш дола, йоккхий цӀераш лелаю гӀишлонхой. Масала, царех вар РСФСР гӀорваьнна гӀишлонхо хинна Гарчакханаькъан ИбрахӀима Ахьмад. Беррига мохк БАМ е болабенача хана, Нохч-ГалгӀайчера гӀишлонхой цига бигар, царна хьалха латташ цига бӀарчча юрт йойиллар вай мехкахо хиннав. Цул тӀехьагӀа дукха балхаш даьд цо вай республике: из вар Наьсарерча ПМК кулгалхо, Шолжа-ГӀалий тӀарча ЭЖБК директор, ГалгӀай Республикан гӀишлонхо яра урхаллен кулгалхочун гӀонча.

Иштта берригача мехка дика вовзаш вар Шолжа-ГӀалий тӀарча ценош деча комбинате бригадир волаш болх беш хинна

Россе гӀорваьнна гӀишлонхо Эсенаькъан Хьамзат

ЦӀечой Гаддал-Хьамид

ЦӀечой Гаддал-Хьамид. Шийна а ший бригада а хьалхашка латта декхараш шозза а кхозза а дукхагӀа кхоачашдеш хиннад цо. Цу заман чухьа, из Социалистически Кьахьегама Турпала цӀи яла аьнна могаваь а хиннав.

Лакхе вай вийца шаккха а гӀишлонхо воацаш ва. ХӀаьта а цар даь дика гӀулакхаш наха юкье дах тахан а.

Нохч-ГалгӀай республике а, цул тӀехьагӀа ГалгӀай республике а дика вовзаш хьавенав СурхотӀа вахаш вола Россе гӀорваьнна гӀишлонхо Эсенаькъан Хьамзат. Кьаьстта а дика йовзаш я Магасе цо хьалгье «Неон». Цул совгӀа, вай кьона республика хьахилча денз, цо дакьа лаьцад столице а тайп-тайпарча кхалешка

токхаш хиларах.

«Вайна гонахьа гуш мел дар, гӀишлонхоша даь да. Шо да наха беркате цӀенош хьалде дезараш, болх бе моттигаш ераш. Доккха баркал оал аз, шоай болх лоархӀаш, безаш кьахьегарашта. Иштта беркате кьахьегаш дӀадах аьттув хилба шун!» — аьлар министра.

ДикагӀа бола болхлой белгалбир цу дийнахьа грамоташца, совгӀаташца.

а чӀоагӀа эшаш йола гӀишлош хьалгьеяча гӀулакха юкье. Тахан «Неона» доал деш, дас хьабена никъ дӀахо дӀахьош хьабоагӀа цун кьонгаш. Хьамзат ше, пенсе ваха, салолаш ва. ХӀаьта а дукха дика гӀулакхаш карагӀдаьннад цунна юртарча наьха вахара боарам лакхбеча даькье.

Беррига галгӀай гӀишлонхой а царна карагӀдаьнна доккхий гӀулакхаш а дийца варгвац. Тахан Магасе хоз гӀишлонхой МутаӀаланаькъан Мухьмада, Галай Асхьаба, кхычар цӀераш. Вай мел бола гӀишлонхой чулоацаш, уж шоай балха цӀайца даькьалабуьца лов. Аьттув балба цар шоай хьабнала, машаре кьахьегам, хӀанз санна толамаш доахаш, дӀахо дӀабахьа!

Экономика хьал тоадалар

Федеральни оагӀоно гӀо деш, дикка эргадоалаш латт вай мехкара экономически хьал

Султиганькъан Йоакъап

Шоай хана, «Электроинструмент» яха заводи, хӀамаш тегаш хинна Насарера фабрикеи чоагӀа цӀихеза, беркате моттигаш яр. Ма дарра дувца велча, наха дикка пайда луш моттигаш яр уж. Из гӀанна тӀехъашка дисад тахан, боккхача мехкарча дуккхача моттигашкара гӀулакхаш санна...

Цу хана хиннар, тахан юадоалалургдац, мел хъежача а. Дуккхадараш хувцаденнад! Халонаш дукха хиннаале а, вай мехкара экономически хьал тоалуш доагӀа, Даьла къахетамца, федеральни оагӀоно, Москвас новкъостал лоаттадаррах. Болх ца беш, сайца латта моттигаш, эггара хьалхарча арӀагӀа юа шоай балха гӀа йоалае, аьнна; тӀадиллад вай Мехкадас. Россера баьхка цу

мугӀарера хьакимаш цу моттигашка хьажа баха хилар. Уж хилар кирпич хьаеца «Гиперпресс» яхача заводе, «Кавдоломит» яхача заводе, антеннаш хьаеца заводе, «Вилс» яхача заводе, «Сердало» яхача технопарке.

Цу моттигашкара хьал тохкаш, дӀахо де дезачун йист йоаккхаш, болх дӀабихьар цар. Сайца мел латташ йола

балха моттигаш къахьега йолаелча, вай республиканна а иштта кхьйолча моттигашта а доккха беркат доалаш хургья. Белгалде деза, гӀишлой оагӀонцара болх вай республике, тӀехьарча хана, дикка тоалуш боагӀилга.

Цу гӀулакха мел эшача хӀаман кхоачам хилийта гертташ къахьег вай Мехкадас. Тахан хьалъеш латта ишколаш, берий бешамаш, дарбанчеш, кхьйола моттигаш вай кхоане я! Деррига а боагӀлача боараме дадаьхар чоагӀа лоархӀаме да тахан кхоанарча вахара! ГӀишлонхой денца цу мугӀарера болхлой даькъалабувцаш вар вай мехка президент Путин Владимир.

Цо белгалдир, халонаш тахан дукха яле а, цу оагӀонцара болх, дикка толамаш доахаш, дӀабодаш ба вай, аьнна. Болх бе моттигаш лалашьарга хъежжа, тоалургда мехкара экономически хьал. ДикагӀа йола моттигаш лехаш, араьха дӀаух боккхача мехка бахархой. Дукха ха йоацаш мехка венача «Автоваз» яхача АО кулгал деча Соколов Максима белгалдир, гӀалгӀай мехкарча кагирхошта болх бе моттигаш лургья шоаш, аьнна.

Вай мехка каст-каста дӀакхухь, болх боацарашта из луш йола ярмаркаш. Дикка къахьега дезарех ба из оагӀув тахан. Миччахьа дӀа-хьа баха а, пайда хургбола болх лех тахан наха. Дуккхача наха моттигаш луш йола йоккхий объекташ яц вайцига. Ший мехка аьттув болаш, моллагӀа бола кхоачам корабоагӀаш ваха ца ловш саг вайна юкье вац. Дикка къахьегаро мара тоадергдолаш, хьал дац из. Тахан цу оагӀон гӀа къахьегаш ба республикан кулгалхой, федеральни йаьдало гӀо деш.

Дикка тоаденнад вайцига туризма хьал, юртбоахаме гӀулакх. ДӀадоладаь деррига гӀулакхаш ма хетта пайда беш хилац цхьайолча хана. Тоаде дезар тоадеш, хьинаре къахьегаш, хам беш дӀавахаро меттаоттаду деррига. Кертердар бехктокхаме, хьадеча хӀамах дог лазаш, къахьегар да!

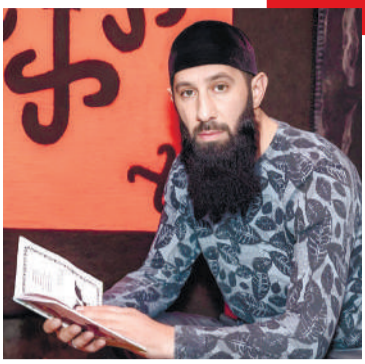
Хьалъеш латтача гӀишлой балхах дийцар министерстве

Коазой Мадина

Йоккха кхетаче дӀайихьар, гӀишлой балхах йолча министерстве. ВӀашагӀкхетаре дакъа лоацаш хилар, «КММ-МОТОРС», «Евростройсервис», «Стройпрогресс», «Гранула», «Маяк» яха гӀишлой балхаш леладу организациеш.

Теханарча дийнахьа, вай республике лоархӀаме йола

гӀишлош еш, болх дӀахьош я уж моттигаш. Кхетачен кулгал деш хиннар вар гӀишлой балхах йолча министерствон кулгалхочун гӀонча Манкенаькъан И. ВӀашагӀкхетаре дувца оттадаьча кертерчарех дар, Эбарга-Юртарча, Шолжа-Шахьарерча ишколай; МагӀалбикерча, Насарерча берий бешамий; ТӀой-Юртарча дарбанчен, Аьлтий-Юртарча хий хьалуча моттига гӀулакхаш.

«Галгай ага иллешта» гонахьа къамаьл хургда вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Къаьнарча галгай ага иллех лавца, вебинар дӀахьоргья вай республике. «Из гулакх вӀашагӀделлар ва журналист, йоазанхо вола Матенаькъан Илез. Укх бетта 15-ча дийнахьа, нийсса итт сахьат даьлча, дӀайолалургья из.

Цига дакъа лаца йиш йолаш ва мехкара моллагӀа вахархо <https://events.webinar.ru/16446061/816665515> яхача укх моттиге дехар дитача. Гулбенаарашта довзаргда, тхьоврча хана денз вай къаман юкье хьадоагӀаш хиннача ага иллей истори. 2019-ча шера Матенаькъан Илеза арахийцача книжканна юкьедахад дукха иллеш. Цо дукха къахьийгад уж гулдеш, дӀаяздеш», — йоах тхогарча хоамо.

Ага уллача бера доаха иллеш, вай къаман юкье даьржа хиннад тхьовра. Багара бага эцаш, дӀадолхаш хиннад уж кхалнаха юкье. Тахарча дийнахьа вайна довз 37 къаьнара ага илли.

Чаьтарий лагера гӀо дир спонсораша

Гаьгенаькъан Мартина

Спонсораша новкъостал деш я тахан «Бейни-2023» яха ЖӀайрахьа кхалера чаьтарий лагерь. «Спортмастер» яха спортивни тикай оагӀув ба тахан кертера спонсор хинна латтар. Цига хула кхетаче дӀаяхьа эшаш йола дукха хӀамаш яйтай цу компане.

Иштта гӀо даьд Наьсарерча «Чарли» яхача кафес. Кагирхошта юкье цӀихеза йолча цу моттиго тайп-тайпарча даарашца, хица Ӏалашбу хьаьший, бахархой. «Обанхи» яхача компане цу дерригача доазонна цӀена хий лоаттаду», — йоах тхогарча хоамо.

Вай пачахьалкхено, федеральни оагӀоно гранташца новкъостал деш, кагирхой гулакхех йола комитет я из болх дӀахьор. Ерригача Кавказера, Россера 240 совгӀа кагирхой ба цига дакъа лоацаш. Йиь смена я тахан лагере.

«Галгайче» яха ансамбль Костроме концерт луш хилар

Гаьгенаькъан Мартина

«Галгайче» яха паччахьалкхен халкъа халхара ансамбль яха хилар Костромской области, ший концертни программа ийца, яхаш, дийцар «Сердало» газетата Галгай Републикан культуран министрстве.

«Концерт далар дувзаденна дар «Тхо-Россия» яха Халкъашта юкьера культуран дешара проект кхоачашьеш хиларца.

Концерте дакъа лоацаш хилар Россера 40 совгӀа шахьарера ена кхоллама тоаба, цу юкье бар кердача мехкашкара баьккараш а.

Из проект вӀашагӀеллай, халкъий культурай овла чӀоагӀбара, царна юкье барт хилийтара, дукхача къамий мехка бахача наха лертгӀа

кхетам балара, царна шоай истори диццадалийтара.

«Галгайче» яхача ансамбло цецбаьхар хьажархой ший халхара говзалца, галгай халхара гойтарал совгӀа, цар гойтар хӀанзарча ханара эрсий халхараш а.

Хьан цӀерагӀа ба урам?

Гарчакханаькъан Сали

Дукха ха йоацаш, Магасе гӀолла хьаваоагӀаш, аз зийра цхьан урама керда, хӀанзалца сайна хеза йоаца цӀи. Гаьгенаькъан Ботий цӀерагӀа урам тӀара дӀаластача дукха йӀаьха йоацача моттигах «Пхьилекьонгий Махьмад-Сале» цӀи тиллаяр. Цхьан юкья, сонна хийттадар из йоазанхочун цӀи тӀатеха моттиг я, аьнна. Бакьда, вож-м Махьмад-Салид маварий. Малав тӀаккха Махьмад-Сали? Фу карагӀдаьнна

саг ва из? Волаш ва е воацаш ва? Кхы а дукха хаттараш дар керта чу хьувзаш. Царех дукхагӀчарна жоп дала сонна новкъостал дир вай республике гӀорваьнна волча гӀишлонхочо Чахкенаькъан Билана.

Цо дийцар сонна Пхьилекьонгий Махьмад-Сали шоай тайпан юртара (Пхьилекьонгий-Юртара) хьаваьнна хиларах, мехкадаьтта, газ йоаккхача доккхий гулакхаш карагӀдаьнна саг хиларах, карарча хана волаш а

Москве вахаш а хиларах. Вешта аьлча, наггахьа мара хулаш хӀама дац дийнача сага цӀерах урам хилар. Хетаргахьа, цун цӀи цох тиллал дика а дукха а хӀамаш карагӀдийнна саг ва вай мехкахо. Цох дола цхьацца хоамаш деша йиш я интернети чура а. Ший хана из хиннав СССР мехкадаьттан а газа а промышленноста дикагӀвола мастер, инженер. Газ йоаккхача промышленноста тӀехдика болхло хиннав. Шозза Социалистический Къаьбегама Турпала цӀи яла аьнна оттаваь хиннав из. Галгаьчоа из яла езаш хилча, из ца яла цхьацца бахьанаш кородоагӀар хьалхарча лаьдала. Бокьонца бакьдар аьлча, цу гулакха чӀоагӀа цӀаьрмата бар хьалхара мехка кулгалхой. Доккхий хӀамаш карагӀдаьнна хийла къаьбегамо висар, йоагӀаш йола цӀи цар хьа ца луш. Иштта юхаваяккхавар из яла оттаваь хинна гӀишлонхо Цечой Ӏаддал-Хьамид, Наьсарерча таксиста Оздой Жабраила а лургья йоахар из цӀи. Яланзар. Доярка хиннача БӀарахой Лемкайна шозлагӀа а еннайр йоах турпала цӀи, бакьда шоллагӀбола цун

седкъа цӀакхачанзар, иштта кхы дӀахо а.

Пхьилекьонгий Махьмад-Салена енна хиннай Къаьбегама сийлен орден, Малхбузен Сибре караерзаярах йола майдилг, кхы дуккха совгӀаташ. Бурув деттарца дувзаденна тохамаш дарах а керда наькъаш лахарах а, цунна енна хиннай СССР пачахьалкхан преми. Цо балхаш тӀа леладаьча кердадарий кӀийлен тӀа 15 сага Илмай докторий диссертациеш язьяьй. Дуккхача а вай республикан экономически хьал, наьха вахар тоаьдергдола гулакхаш де хьажав из ший проекташца гӀолла, бакьда, эрсий кицо оолаш ма хиллара, «Ший мехка пайхамар хиннавац». Цо кулгал даь, Сибре доккхий къаьбегама толамаш даьха моттигаш, дуккха йоккхагӀа я йоах вай республикал. Вай ВГТРКас «Пхьар» яха фильм даьккха хиннад, яхаш, язду цох.

ХӀанз, вӀалла шеко йоацаш, вай мехкахошта ховргда аьнна хет сонна, хьан цӀерагӀа ба Магасера урам. Вайна бовза беза вай къаман сий дола нах а цар гулакхаш а.

Тха хьамсара хьехархо

Янданаькъан Жамалдий Марема 70 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

Со дувца воаллар дар 1975 шера. Хетта 10 класс яккха баьнна глалгай кагий нахи мехкарийи Шолжа-Галангахьа ухаш бар, хлана аьлча цига мара деша отта институт а университет а яцар царна. Цьабараш республикан столице цлаккха хиланза а бар, хлаьта со а шозлагла мара водаш вацар цига. Тхона йовзаш яцар цигара цхьаккха моттиг: паччахьалкхен ценош, урамаш, тикаш, кхьметтел университет а нахага хетташ лаха йийзар. Йоккха конкурс яр филологий факультете. Глалгай мотт, литература; эрсий мотт, литература хьеха ловраш цхьан метте виь саг вар. Царна юкье экзаменаш дика даяларца а деша длаоттарца а белгалвала хала дар. Уж сов дукха хиларах, хлара шера 25 моттиг мара ца луш хиннача факультета цу отделенена цу шера 50 моттиг елар. Из, сона хеташ, цу факультета исторен чухьа цкъа мара хинна хлама дацар. Парте обкомом Москвагара, дехар а даь, яккхай йоахар уж ах бляь моттиг.

Тов бетта Наурки кхале комсаш чуэцаш а хинна, ардара бетта дешар дладоладе тхо университетте гулделча, тхо шин группанна дийкьар. Цал «А» группа яр, вож — «Б». Со а кхы а ткьаб виь саг а шоллагла группе («Б») нийсделар. Кастга гучаяьлар тха группанна кулгал де хьожаяь (куратор) Янданаькъан Жамалдий Марем. Цо ший цли а, даь цли а, тайпан цли а якккха, хьайовзийтача; кхы цунга дала хаттар доацаш дисар тхо. Цу сахьате хайра тхона, из глорваьннача глалгай поэта Янданаькъан Хамарзий Жамалдий йол йолга. Цу шера (1975) Москва М. В. Ломоносова церагла университет якккха, цаена, духхьашха балха ара-

яьннаяр из. Вешта аьлча, цун балха юхьиг яр из, хлаьта тха дешара юхьиг яр. Дукха йоккха хана юкь яцар тхона юкье, эггара дукхагла дале а пхи шу хургдар-кх уж. Марем яьяр 1953 шера майцхали бетта, хлаьта тхона юкье эггара зламаглар а 1958 шера ваь хила тарлуш вар. Кхыча дешашца аьлча, тха кулгалхо тхол 5 шу йоккхагла мара яцар. Шоллагла группан кулгал де оттаваьвар иштга болх бе длаволалуш вола, дукха ха йоацаш ше а студент хинна Кьулбажанаькъан Иаббаса Мухьмад. Шаккха а группашта безаш, царга ладувглаш, студенташа сий деш бар уж.

Группан кулгалхо кьона хиларах, моллагла дош, цунца дагадаьле, кьоастадора оаха. Цунца влашагкхетар долча хана, даим а цхьа хлама дар тхона диц ца луш — из глалгай дикагволча поэта йол хилар. Цу хана Жамалда ше а дийна вар, из кхелхар тхо 5-ча курсе долаш, университет якккха дала ах шу дисача хана. Цу моттиго а дикка эзел леладайттар тхога, массанена цхьагарра езаеннача хьехархочунца. Белггала дагадаглац цо хьийхар малагла Илма дар, литературан критика яр мотт сона. Цхьабакьда кьастта са дег чу йижар цхьа моттиг — Буало яха дош эггара хьалха Маремагара хезар сона. Цо каст-каста кхувлар цун йоазошта юкьера цигаташ, ше дувцар чоаглар духьа.

Университете даьккхача пхе шера дукха дика масалаш дайра тхона хьехархочунгара. Кьастта а дукха хлама дар цун эздийча оамалашкара Юмаде. Йистхилар, зламагларашка ладувгла хар, елаяла езача кляьда елаяла а, цленхашта хила езача цленхашта хила а ховра цунна. Цхьабакьда цо оаз айяь, из студенташта тлачайха дагадаглац, вешта цунна-м сагага барт бетта а ховрий-хьогл, цхьа ший тайпара, клеззига мара ца хулача беса, дика саг

яр из.

Духхьал тха дешарга хьежа ца Иеш, тха вахарга а хьожаш хулар Марем. Даим а бувзамаш лоаттадора кхь сагаца: группан старостаца, комсоргаца, профоргаца. Староста дикка тхол воккхагла вар, цудухьа хержавар Майсиганаькъан Малсаг группан керте, массане цунга ладувларгдолаш. Комсорг Албохчанаькъан Мухьмад вар, профорг — Котанаькъан Заьудин. Кхоккхе а карарча хана воацаш ва уж, дика кагий нах бар, Дала кьахетам болба царех, цигара моттиг лалашийола царна. Дешара ледарло е волавеннар, кхетаче хьа а йийя, новкьадар фуд, дешара тлехьа хлана вус хьожар. Цхьайолча хана цлаглара дай-ноаной Юбежа безаш а ха йоаглар. Тхо дахача моттигера хьалаш миштад а хьожар хьехархой. Дукхагла бола студенташ бахар «Минуткерча» университета 5-зза влашгара яьча общежите. Филологашка кхоачаш хиннараш 3-4 глаташ дар. Сарахьа, шоай графиках, общежите баька безаш, дежурство даяхьа езаш, хулар уж. Иштга тхоай общежите баькка, студентий фусамга хьожаш Оздой Ибрахима Рамис (из цу хана хьехаш вар), Кьулбажанаькъан Мухьмад, Янданаькъан Марем хинна дагадаогла сона. Тхо мишта дах, эшар фуд хьаже, Ючуйахе йийигашца а яьгле, дайодар тха куратор. Из цига хьаярах а цхьа ший тайпара

цлай хулар тхона. Безаме, дика, Имерза саг цлаккха клордавеш хилац. Духхьал глалгай студенташта йийза ца Иеш, дукха езар из кхыча кьамех барашта а, цар лоархаш яр Жамалдий Марем.

Университете дешаш якккхача хана, тхоай вахаре нийсденнача эггара дикагдолча хламаех ца да аьнна хет сона, цо тхоай группанна кулгал дар. Из цлаккха дицлургдоаца дикахетар да. Иштга из кьона кхалсаг гуш, цо мел аьннача хламанна мутлахьа долаш, даьккхар оаха университетера пхи шу. Цигара дладолхаш, оаха доккхал дора цун группе тхоаш дешаш хинна. Сона хеташ, моллагла глалгай зламича сага ловргдар цун бларга клалха хила а эздийча сага никь мишта хила беза довза а.

Дикка ха яьлар оаха университет якккха. Цул тлехьагла 36 шу даьлча, халкьа поэта Хамарзий Жамалдий 100 шу далар дездеча нийсвелар со. Цига хиннаяр поэта йол а. Албохчанаькъан сагага маьре а йолаш, Москве яхаш а, ший дезал кхебеш а яр из хланз. Цу влашагкхетаре Жамалдий массехк байт йийшар аз дагахьа.

— Малав из? — аьнна, хьаьта хиннадар са хиннача хьехархочо.

Влашагкхетар чакхдаьлча, ше хьадийцар сона, саьргмо виткьа, лакха хинна студент чоагла эргаванна хиларах, ца вовзаш ше яьгла хиларах. Ши цлай хилар сона цу дийнахьа: поэта бляь шу дизари; дукха езаш йола, пхе шера йоккхагйола нанас яь йиша мо тхоашка хьожаш хинна хьехархо бларгагори.

Хланз Жамалдий Марем республике а мехка а цихеза, йовзаш саг я. Столицерча (Москва) лакхара дешар дешача моттигашка хьехаш хиннай, наьха бокьонаш лораеча «Мемориал» яхача центра глалгай отделенена керте а латт, кьаман столицерча даим волча викала гюнча а хиннай из. Кьастта а белгалдаккха деза, цо дукха глалгашта а глалгай литературанна а хетадаь книжкаш яздаь хилар. Цул совгла, Хамарзий Жамалдий кхолламах даь а йоазош да цун, цхьадола поэта книжкаш, оттаде цо гло деш, арадаьхад. 2005-ча шера из А. Нобела церагла йола преми яла оттаяь а хиннай.

Йоазанхочо Вольтера аьннад йоах, кхалсага ца мара кьайле хилац — ший даьнна шераш. Сога хьаьттача, цун вахарера доккхий таьрахьаш хьаглакхьаьча, цу шерашка цунна лоархламе хламанна карагдаьнна хилча, влалла хлама дац аьнна хет сона, кхалсага яьнна ха хьоахаяр. Цудухьа дег тлара даькьалаювца лов Жамалдий Марем укх деношка цун 70 шу дизарца, из могош, маьрша, ший берий дикаш гуш яхар лов.

Боккхача гулламе дакьа лоацаш хургба вай мехкара хьехархой

Козой Мадина

Гуйран шоллагла бетта 3-ча денгара 7-ча денга кхаччалца, классай кулгалхой гуллам хургба Москве. Вай мехкара итт хьехархо хургва, цига дакьа лоацаш.

Из моттиг влашагйолла аьнна соцам баьр ва Россе президент Путин Владимир. Боккхача мехка ерригача субъекташкара 3000 совгла хьехархо хургва цига вена.

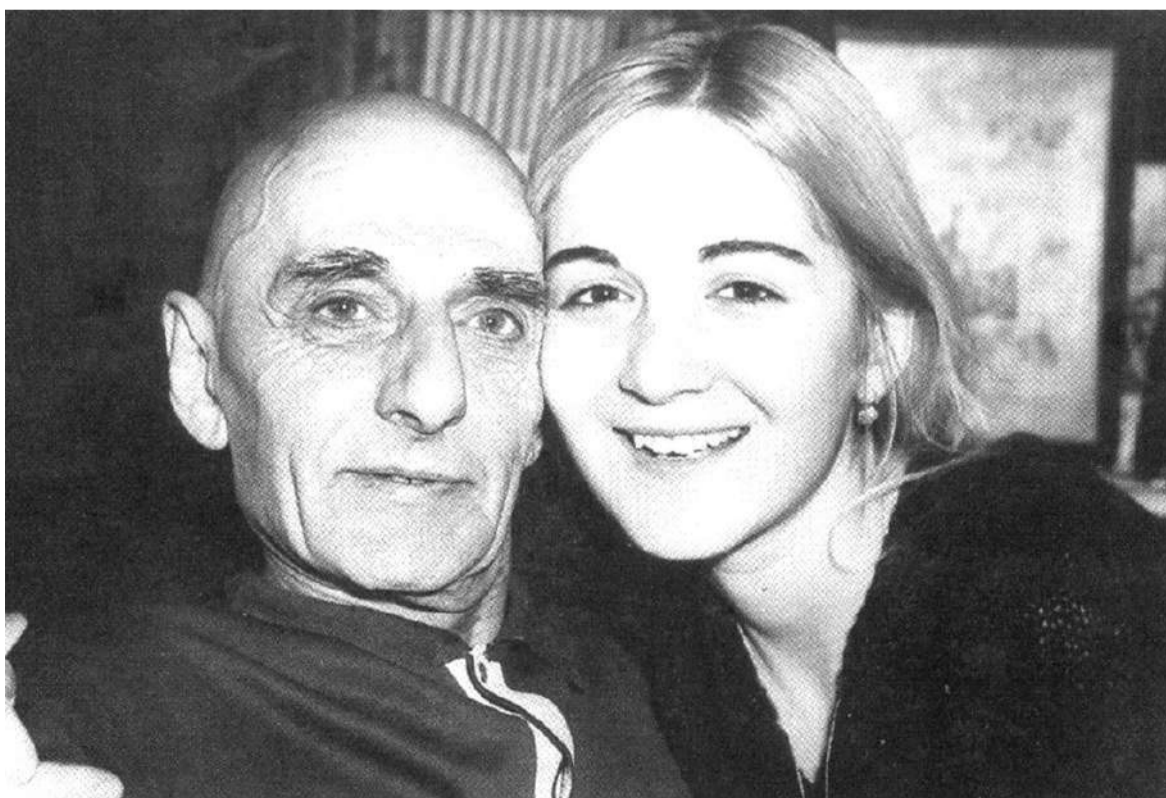
ФГОСа дладехараш кхоачашдеш

Гарчакханаькъан Сали

Карарча хана, ишколшкарка дешар, хьалха санна доацаш, дикка эргаданнад. 2015 шера арадаьннад дешарах дола керда закон, паччахьалкхен федеральни дешара стандарташа (ФГОС) хьаькьал долаш, мехка накьаваргволаш, дуккха хлама ховш-довзаш вола саг кхевара тладерзадаь накьаш белгалдаьд. Царга хьежжа хувцаденнад ишколшкарка хьехаш дола метта а литературан а книжкаш.

Пхелагича классан лаьрхла цу тайпара книжкаш, «ФГОС» яха мухьар тлалатташ, арадаьнна массехк шу да. Бакьда царца хила езар хьехархочо лаьрхла балха программаш. Уж, таханарча денга кхаччалца, лаьрхла цу классашта хилар белгал а доаккхаш, ишколшкарка хьаьчяц. Цу тайпара программаш 5-ча классашта лаьрхла айса оттаяьлга дийцача, уж аряяхара дукха сагота хиланзар из кара дола нах.

Тахан оаха тхоай сайта тлакепа тох цу тайпарча меттах, литературах йолча программашта, царех 5-ча классе наьна мотт, литература хьехача хьехархошта, кьастта кьоначарна, гюновкьостал хургда аьнна хет сона. Глалгай мотт - Ссылка Глалгай литература - Ссылка.

Габнарча галгай юрта, 320 дешархочоа лаьрхIа ишкол хургья

Коазой Мадина

Юрташкара хьал тоа-дарах йолча федеральни программага гIолла керда ишкол хьалъеш латт, МагIалбика кхаленна чуйоагIача Южни оалача юрта.

Из болх мишта дIахьош латт хьажа ваха хилар кхалерча администраценна кулгал ду Кьоастой Iаддал-Хьамид. 320 бера лаьрхIа я ишкол. Йоккха библиоте-

ка, актови а спорта а залаш йолаш; даа хIама кийчде хоза моттиг хургья ишколе.

«Цу юрта цхьа ишкол мара яцар; из къаьнара, тишъенна яр. Кердача ишколо ший наIараш хьайийллача, тха берашта доккха совIат хургда. Эггара лоархIамедар да, болх боагIача боараме, кхы тIехьа кулгаш детта ца дезаш, дIабахьар. Цу хIаманна тIахьожам лоаттабу оаха тахан», — аьлар Кьоастой Iаддал-Хьамида.

Лора ца бича, хилац мотт

Галгай йоазон эрсий лард йола 85 шу да

Гарчакханаькъан Сали

Галгай йоазув, вайна ховча беса, латински графика тIа эггара хьалха хьакхеллар Малсагананькъан Кураза Зоврбик хиннав. Цу йоазон бIаь шу дизар а эггара хьалха из кепе тIа хиннача «Сердало» газета 100 дизар а укх шера дездир. Бакъда вай йоазон цхьабкха, кIезигагIа лоархIам боаца, цIай да укх шера: 85 шу дизад галгай алапат эрсий алапата кIийлен тIа хьакхелла. Уж да вай тахан шуца леладеш дола йоазув ду алапаш. Эрсий меттацара хьайицад деррига 33 алап, вешта аьлча, бIарчча эрсий алапат; цу тIа IотIатехад цIена галгай 13 алап: аь, гI, кх, къ, кI, пI, тI, хь, хI, цI, чI, яь, I.

Шолха мукъаза алапаш 10 да, мукъадараш — ший. Цхьалха цIена галгай алап цаI мара дац — I. Цу тайпара, деррига галгай алапат латташ да 46 алапах.

Тухан тайп-тайпара дувц, вай йоазув эрсий кIийлен тIа хьакхоллара хьакъехьа. Цхьачар латински алапаш аттагIа а дикагIа а дар йоах; вокхар эрсийдараш могаду. Вай Россе дахаш а цунна чудоагIаш а хилар дIалаьрхIача, сона хеташ, вай йоазув эрсий йоазон тIа хьакхелла хилар аьгтув болаш да массайолча оагIоракхара: эрсий а галгай а шаккха мотт Iомабара, хIана аьлча эрсий алапаш ховш волча сага, бокъонца наьна меттала деша Iомавала 13 алап довза мара дезац. Юхедисараш

эрсий а галгай а уроках тIа Iомаду, цудухьа уж ца довзаш дешархо хилац. Книжкашта кепе тохара гIулакха а аттагIа ба хIанзара вай наьна мотт, вайцигарча типографей болх цу йоазон тIа вIашагIбелла ба. Из хувца дезар, къаьнардар юха тIаэца дезар яхача наха дувчачох дукха тешалуц.

1938-ча шера вай мотт эрсий кIийлен тIа боккхаргболга ца ховш хиннавац вай йоазув кхеллача сага уллув лаьтта Беканаькъан ДордагIа Тембот. Из кхелхавац керда йоазув тIайицача шера мара. Цунга хьалххе а кийчлуш, из дувчаш хиннилга ца ховш хила йиш ярий цун тIаккха? Йиш яцар. Хетаргахьа, из а раьза волаш даь хIама хиннад из. ХIаьта керда алапат кхоллача юкъе дакъа лаьца хиннад цун де-

шархой хиннача, цунца бувзамаш леладаьча наха: Оздой Iадразкхий ИбрахIима, Тименаькъан Зовле Зархмата, кхычар.

ЦаI хов сона, шеко йоацаш, 100 шу дизад вай йоазув хьахинна. ХIанз а из Iомаде ца ловш, Iома ца деш, укх денга хьакхаьчаб дукхагIбола галгай. Iо а хайша, гIалат доацаш наьна меттала язде ховш бола нах геттара кIезига ба. Нагахьа санна вай хIанзара алапат дIа а даьккха, латинскидар меттаоттадойя, кхы а бIаь шу даргда из Iомадаь вай ца доалаш. Цу юкъа беррига мотт бицбала а тарлу. Цудухьа тахан долаш дола йоазув Iомадара тIадерза деза вай, доацаш дола, пайда баргбоаца бахьанаш а ца лехаш.

Тухан вай долча йоазон-

ца доккхий толамаш даьхад йоазанхоша, цар хьакхеллай цунца массайолча жанрех йола произведенеш: байташ, поэмаш, пьесаьш, дувцараш, повесташ, романаьш, кIоанолгаш, иштта кхы дIахо. Вайна тахан эшаш цаI мара хIама дац — из мотт Iомабе ловш хилари язде Iомадалари. TIаккха вай телевидене бIарчча бетташ доахаргдац, галгай меттала деша а язде а ховш йола телеведущи лехаш, обяьвленеш еш; TIаккха вай газеташка, журналашка болх бу нах дуккха дикагIа лоархIабержба шоашта хьалхашка латтача декхарех; хьалкхувргба керда, дийша, хьакъалаш дола йоазанхой, журналисташ. Из шедар хургда, мотт Iомабеш хуле, бакъда хIанзарчоа, хала хете а, дог дела хIама дац.

Хозача гIулакхага хIама кхоачаргдац

ВIаший лерхIам хилар

Кхузанаькъан Сафийя

ЗIамига бер со долча хана денз, са нанас оалар касткаста, хоза гIулакх дегIацара дIадаьлча, лерттIа саг хилара белгало дIайоал сагацара, аьле. Уж дешаш лерге латташ хьалкхийнай со. Бера хана-м, фуд-хьогI из аьле хеталора, кхийна яьлча, вахарера гIулакхаш довза йолаелча, ма бакъ лийнай-кх хьо, са нана, аьле, хийла дагадохар уж дешаш.

Бусалба дино, эггара лакхагIа долча лагIа тIа оттадаь, дувц хоза гIулакх. Дин хьехача, цIихезача боккхача Илманхоша шоай къамаьлагахьа йоах, бусалба динцара дукха хIамаш хьо Iомадаь вале а, хоза оамалаш, хоза гIулакхаш

хьай дегIах доахкаш хьо веце, цхьаккха хIама Iомадаьрг вац хьо. Хоза оамалаш массадолча хIаман корта ба яхилга да из! Аз ер яздара бахьан-м, вай къаман нахагара сайна каст-каста гуш дола беркате гIулакхаш да. Бусалба динга, вай Iадаташка диллача, вIалла а товш доаца хIама зийча, бохам хул дега, хIаьта дог хьоасташ дола цхьа хоза гIулакх хоаделча, хоастам ба-кх цу Далла, ма дика болх ба-кх сона гонахьа иштта беркате нах бахаш, аьле хеталу.

Массехк гIулакх хьоахаде лов сона... ЦхьацIабарашта хоза масал а хургда цох. Наьсаре йоаллача «Авангард» яхача тика чу латтар со, сай арIа хьакхачарга хьежаш. Нах тика чу геттара дукха бар, йIаьха «тIирг» латтар кассанна дукхьала. ТIормиг бизза дукха

тайп-тайпара хиш ийца, иштта кхыдола мерза даараш долаш, дикка ханагахьа леста воккха саг хьатIавера. Ший арIа хьакхача латтача къонча кхалсага дIахьалхавалийта, кассе латтачунга, фуд цун дала дезар, аьнна, воккхача сага хьалхара цо мел ийцача хIамах ахча дIаделар. Цкъарчоа, геттара эхь хийтта, хьайзар из беркате воккха саг; а, долиитаргдац аз сайна хьалхара ахча, аьнна; TIаккха, доккхий ловцаш даьха, давахар. ЧIоагIа юхь елаш, цхьа дег чура дикахетар хинна волга гуш дар из, дIатIахьежача. Цхьа дог ловзаш, араваьлар из цу чура, ше-шийца къамаьл деш. Эзараш хилба, Даьла духье лелаеш болча бусалба нахаш! Ма кхоачаргдац-кх шуга цхьаккха хIама, ма варгвац-кх шун мах баь, дуне мел латта ваьхача а,

аьнна, хийтар сона.

Цунах тара цхьабкха сурт зийра аз шахьарерча цхьан тика чу. Наха марха кхоабаш, деза ди дар из. Марха доасташ шун тIа оттаде, цхьацIа даараш ийдеш кхестар нах, йоккхача тика чу. Царна юкъера цхьа йоккха саг, ше хIама хьайца цун мах хьаттача, гонахьа латтачаргахьа дIахьожар цхьа эхь хетташо. Хетаргахьа, шийна ахча цатаар кхераш хувзар из мискинг. Из теркалдаьча цхьанне, цхьа хи шуша я сона цо аьлча; Iочуйохкал цунна цо мах мел хьатта хIамаш, аьнна, бизза тIормиг йоккхача сагага дIакховдабаь, ше ахча дIаделар кассирага. Цига мел лаьтIача наха ловцаш даьхар цу сага. Геттара ха яхача цхьан йоккхача сага хьалхара, «газела» чу ахча дIадала елар цхьа йоI.

А, са дукха да цунна дIадала дезаш, пенси хьаэцIалца яхаш, хIара денна чуихай со укх машенаца, аьнна, йовлакха юкъера ахча доаржаде эттар нани. Кондукторга цун мел ахча Iайнад хьатта, из дIаделар йоIа.

Уйла е эттача, доккха хIама дац из аьнна хете а, мел доккха, хам баь, мах баь варгвоацаш да воккхача сага дикахетар дар, шийна могадох цун дог хьастар, цар лайна хала ханаш дагеа, цхьа кIезига яь а царна атто е хьажар. Дала низ лулба вайна, вIаший лерхIам болаш, воккхагIчунца воккхагIал долаш, къоаной сий деш, Даьла духье лелаеш, дIадаха! Хозача гIулакхо моллагIча сага дог дошадергда! TIаккха дика деций, нах шоайла безаш бахар, къахетаме хилар?..

Къаман Іадатий маІанаш

Фу лорадеш баъхаб вай дай?

Іарчакханаъкъан Сали

Укх тІехъарча хана, дукхагІа дувца баъннаб вай даъша леладаъча Іадатех лаъца. Цун баъхан да, кхувш боагІарашта уж дицлуш латгилга. Цудухъа фу лоархІаш, фу лорадеш баъхаб шоай дай, из дагадохийта, цар леладаъча хозагІа гІулакхех керттердараш диц ца дилийта гІерт цу тайпара йоазош деш бола нах. Иштгача йоазонех дар наъна мотт бувцар, бицбабилийтар, чувена хъаъша лархІар, цунна шу оттадар, царех тарра кхыдараш а. Тахан са дувца безам ба цхъаццболча кагийча наха-мехкарашта, цхъайолча хана боккхагІарна дага ца дохаш дола хІамаш, уж а вай Іадаташца дувзаденна да аьнна, хет сона.

Хъа цІагІара саг йига найц, сога хаътгача, хийра а бехке а саг ва. Цудухъа гІалгІай ІаьдалагІа найцийна го йиш яц уст-да, уст-нана. Вешта аьлча, царна духъалваха йиш йолаш вац из, вай къаман гІулакхашка диллача. Из чІоагІа хоза Іадат да аьнна, хет сона. Эздел да из эггара хъалха. Цар хъалкхъеъ йоІ йига, цунца вахаш вола саг кІезига озавала, эх хеташ хила веза царех, бехк хеташ хила веза. ХІара дийнахъа уст-даьна, уст-нана хъалхашка лела найц, царца хъакхашта-вала а тарлу, гІалат далийта а тарлу. Из цхъаккха тайпара вай вахарца хила йиш йола моттиг яц. Царца айхъазвалар Іаткъаш хургда фусам-нана, цигара боха дІаболалу дезал. Каст-каста хаза ийш я, «мар-нанас бохабир уж дезал», «ийий нана уж цхъана бахийта лаьрхІа-м яцар» яха къамаьлаш. Йийий е виий вахара кІезигагІа юкъегІерт маьрда е уст-да. Цу гІулакха вай къонахий дуккха сабарегІа ба, хъачуенача кхалсага дукхагІа сий деш, лерхІам беш ба. Цхъаболла йийий дай хул, диюккъа йоІ йолча ухаш: юрта веначара хъачуенавар со, гІулакха гІалий тІа нийсвенна, шо фу деш да хъажа хъачуэттав со, фуд-малад хъажа дага волаш венавар со... Тайп-тайпара бахбанаш нийсдала тарлу... Сога хаьтгача, маьре яха йоІ йолча цхъа доккха гІулакх ца хилча, ваха бокъо яц уст-да е уст-наьна. Иштта хиннад хъалха, эздийча наьха хІанз а да иштта. Тха даь-даь ши йоІ яр, бечча исташа яь. Сона ховш, цкъа е шозза мара из захалашка ваха дагадагІац сона, цу хана а — ваханза ца волаш. ХІара дийнахъа йоІ йолча чу а ухаш, Іохувшаш, чай мелаш вагІар эздийча сага никъ бац. Иштта лела да е нана, захал кастта вайлу.

Кхыметтел маьре яха йоІ йолча цІагІа чуваха, цар ценошкара хъал миштад хъежаш, балха чуваха, балха моттиг дика йий хъежаш лелар а товш дац. ЦІа-ков долга ховш хилча, яха моттиг во йоацилга ховш хилча, йоІ латкъаш йоацаш хилча, фу де ух цига? ЦІагІа

цІен-да вале, балха хъаким вале, уж ба кхалсага эшаш дола кег-мег хІама Іалашде дезараш. Нагахъа новкъостал эшаш хуле, оагІув хъаллацар ше де. Вешта, цига чуухаш, ер ишта хила дезар, вож вешта хила дезар, яхаш, шийдар оттаде гІертар нийса дац.

Цхъаькха цхъа хІама а да укх тІехъарча хана вайна юкъе, дукха деце а, даьржа. Боккхий нах, шоай цаІ-шиъ воІ воллаше а, найц волча бахаш хул, цхъа моллагІа хало тІакхъаьчча. Найцо-м уж тІа а эцаргба, гІулакх а дергда, хІана аьлча цар йоІ я цу цІагІа лелар. Из дац вай дувцар, къаман Іадаташка диллача, бокъо я цар иштта баха е бокъо яц? Шоай цаІ-шиъ воІ хилча, найцийна тІабаха баха бокъо яц цар, хІана аьлча да-нана леладе дезараш цар къонгаш ба. Иштта белгалдаь хъадоагІаш да из эзараш шераш хъалха денз, вай къаманна юкъе. Нагахъа санна цар из цхъа йоІ мара хІама деце, къабеннача наха гІулакх дар, найц а йоІ а царга хъожаш хилар, маьл хургболаш хІама да. Къонгаш боллаше а, найца тІабаькха багІа боккхий нах ара ца боахе а, найца хетадала тарлу, хІанад ер иштта, шоай къонгаш болча баха-лела мегадий ерш, аьнна. Из цунна иштта хетар харцахъа а дац. Харцахъа да да-нана йоІа тІадахийта дахийтар, хъе цар воІ воллаше. Мегаргболча наха дергдолаш хІама дац из. Сона дагайоагІа цу тайпара нийсвенна цхъа моттиг. Ший а дезал болаш, дукха доккха доацача цІенешка вахача найца тІабаха дикка ха йоаккхаш хилар къоаной. Уж боккхий нах во болга дар из оалалуц сона, цар къонгаш дика боацилга дар аьнна, хет сона из. Найцах эх-бехк ца хетилга да ца аьлча, цох фу аргда хац сона. Каст-каста сога латкъар цар найц, балха хинна чуваха, паргІата Іоха, чувала-аравала йиш йолаш вац ше, яхаш. Цул совгІа, дуккха хІама а ма эший ши саг лелаве, царца эздел доха ца деш, вахаре эша массе тайпара гІулакх лоаттаде.

Дукха ха йоацаш, йовзача, ха яхача цхъан кхалсага телефон техар сога. Фуд-малад хаьтгачул тІехъагІа:

-VoІа саг йоалаьийий Іа? — хаьттар аз.

-Йолаьйяц, даьра. ЙоІ лохаш ва из. Дукха ха йоацаш, цхъанех бІаргтоха вахавар, цига укханца шун тІа Іо а хайна, я хІама хъачуехкаш яьгІай йийий нана. Кхы юха ца водаш, Іийнав цига, — аьлар зІамигача сага нанас.

«Зокх» яхача цхъан передаче найцийца, «танцуют все», яхаш, халхайийначох тара хийтар сона, цо йийца йийий нана. Вай къаман Іадаташка диллача; эсала, кІезига хІама да из. Цудухъа Іийнав зІамига саг, цу наьна йоІ ца йоалаеш, хІана аьлча наьнага хъежжа хул, оалаш да, йоІ а.

Нах дукхагІа лела моттигаш я аьле, балгаліоаккх автовокзал,

кхетаченаш ю фусамаш, ишколаш, культуран цІенеш, базараш, тикаш, кхыьраш. Цига лелаш, эздеда куцаш лораде деза аьнна хет сона кагийча наха а мехкараша а, цхъайолча хана къабеннараша а. Масала, кхалсаг хъалтІаьоал автобуса тІа е «газела тІа», кхувш доагІача бераца. Из карахоадийя, Іохов. Цу бери ший бІеха когаш дІахъекх хъалхашка вагІача ха яхача сагах. Наьха сага бехк баккхалехъ, нанна ха деза берага фу ала деза, из хоза доацилга дІахайта деза цо ший бера. Геттара дика дар, цу бера кхетам цІагІара араьла-ле цо лоре, наха юкъе мишта, фу оамал йолаш хила веза дувцаш. Цхъайолча хана нийслу, кара бер хоадийя, цунга ловзае телефон дІа а еле, нана Іоховш. Бер хъувз, кхест, хъалхашка вагІача воккхача сага кийнах, шляпах, кочах, букъах дІахъекхалу цІакхаччалца, цун саготдеш. Наха юкъе эздел леладе Іемадац уж шаккхе: нана а бер а. Цкъаза боккхийбараш а хул цхъа тамашийна оамалаш, оалараш долаш. Іохайна вагІача воккхача сагах геттара голаш етгаш, оагІув бетташ, латтача кхалсага во бІарахъажа тарлу къоано. Иштта моттиг нийсълар цкъа автобуса чу. Шийна воккха саг во бІарахъежача, из ца ловш йолча кхалсага аьлар:

-Со-м ламаз кара долаш я, хъа дий хац сона...

Наьха малача сагах иштта энжий дІахъекхалелча, ламаз дох. Духъал цун ший деха а ца Іеш, из дІахъекхалуча маІача сага а дох. Ламаз дохар, цадохар дац со ала гІертар. Нах дукха лела-ча моттиге нийсвелча, сабарегІа, бехках лоралуш, хила веза саг. Цхъаволча сага, шийх бехк баккхача, оалаш хул:

-Автобус ма йий ер...

Автобус яр аьнна, наха гилелха, мархІалелча веза? Везац. Кхы а чІоагІагІа лоравала веза, наха а шийна а хила тарлуца цагоамах, халахетарах, гІожалах. Иштта йизача автобуса тІа хъалтІа ца ховш, хийла тІехъайоагІачунга хъежа вийзав са, е кхыча машенаца ваха вийзав. Сона хов, цу тайпара йизача автобуса тІа хъалтІахайна саг, цхъа ца-тоам боацаш Іоваргвоацилга: е дІахъокхалургва, е ког тІаловзаргба, е цІабаха аьнна моттигаш хъалаьца багІа къонабараш гІовттабергба... Цул дикагІа да, ха йоайойя а, сабар а даь, тІехъа тІаьоагІача паргІатагІа машена тІа хайча.

Иштта йизача автобуса чу, наха кІордавилца, чІоагІача оазаца телефона чу къамаьл деш хул цхъавола саг: цо ювц холадильника чу латта борщ мишта йохъае еза; котлеташта кийчъь латтача фаршах фу де деза; аьннар ца деш йолча несийна серд; банкера каьхаташ мишта кийчде деза, хъанга-маца дІадала деза — царех тарра ткъаь итт хаза йиш я. Телефон шийга хъатехачунга ала мегадий; со автобуса тІара Іоьйлача дувцаргда вай

къамаьл, аьнна. Хъан догдоагІа, Наьсарера Магасе кхаччалца, цу тайпарча хабарашка ладувгІа. Наха юкъе хъе вале, гонахъара нах лоархІаш хила веза. Библиотеке а баха, книжкаш дешача зале чІоагІача оазаца къамаьл деш, белаш багІачарех тара хет сона цу тайпара нах. Белар хъоахадаь долаш, укхаза сайна дукха ха йоацаш нийсденна цхъа масал доаладергда аз.

«Газелаца» Магасе цІаводаш вар со. Уллув гІюлла доахкача гІандаш тІа ягІар ши йоІ. Сона уллувра хъатІахайна ягІар, аркъальхаш, елаш яр. Телефон хъатІахъувкх цо сона, сурт доаккхача хъисапе. Фу ала деза цунга? Аз хІама аланзар цунга. Ткъаь пхиъ шу даллал йоккха хилча, ше дер нийса хеташ хилча, фу аргда Іа цунга? Аьлча а, дІаэцаргдий цо? Цо-м хъона вІалла дагадоацар хъатІаарг ма дий. Йист ца хулаш, ваьгІар со, бакъда дагахъа-м хийтар, новкъа хургбацар хъо кхъеьраша эздеда цхъа-ши Іаг хъа оамалех те-хабаларе. ЙоІ-саг наха юкъе гІар яьнна елаш хилар, во лаьрхІад вай даьша. Кхыметтел къамаьл а чІоагІа сабаре, тІехъаьнна оаз ца айеш, деш хиннад хъалха. Ший цІагІа Іомадаьр дар цу йоІа леладаьр.

Укх тІехъарча хана цхъаькха цхъа хІама зийнад аз вай кагийча наьха оамалца. Маршрутни таксешка хъалхашка хъа чухувш маІа нах. Цхъаяраш паргІатагІа а готтагІа а хул царех. Воккхача сага юххе вагІа зІамига саг, геттара гоазаш доаржадийя Іохов, шийвеннар дІаголавийя. Вож, хъай эздел хиларах тарра, тІа вагІаш, цунга хІама аьнна йист ца хулаш, цІакхоач. Бакъда ала безам хул: «НаІалт хъо чуводача цІенна!» Иззал сага халахетар дергдолаш вагІа веза дукха нах тІахувшача машена тІа, хІаране ший гІанд лораде мегадий, боарамал тІех ца вувлаш. Цхъаькха цхъа оамал я вай кагийча наьха, къаьстта а машенашца леларий. Вовза саг бІаргавайча, сигнал теке тІехбоал. Из сигнал а ца тохаш, хъо дІатІехъаьлча аттагІа да гІаш воагІацо; юха ца соцаш, Іо ца волаш, дІаводачул. Уж-м кІезига хІамаш дар, аьнна, хетадала тарлу. Цу кІезига хІамаех хъахулаш да вай къаман эздел: хий молаш, маргдий Іа ца оале; Іуйре-сайре дика ца ювце; бехкеча сага автобуса чу билет ца эце, фу эздел хул цох? Доккха хІамаш дац уж, бакъда эздеда лард я.

Цкъаза боккхагІар а товш доаца хІама леладеш хул. Масала, йиза латта «газель» йола-луча хана, Іоховша моттиг еце а хъалтІабовл боккхалгахъа леста истий. Ша санна шаьра хов царна, цу чу моттиг йоацилга. ХІаравар ше-ший мотте вагІилга.

-Со-м уралаттаргъяр, — оал цу тайпарча кхалсага.

Іохайша багІа къонабараш гІовттабу цо. Пхе минота сабар дича, яьсса машен хъатІаьоагІаргъяле а,

зІамагІбараш гІовттабийя, цига Іохайя, цІайода из. Къоначар эздел леладу, даьра леладац, уж гІовттабаь, Іохайначо-м. Сабарде деза, тІехъайоагІа машен хъакхаччалца, цІи яьннача йодаш хъе еце.

Цхъадола вай хоза Іадаташ дІадаха, дицде гІерташ ба хийла нах. Царех да нускал хи тІа даккхар. ДІауила йича кІоарга маІан долаш Іадат да из. Цхъан воккхача сага дувцалца, аз уила яьацар цун. Нускал хи тІа даккхар, цун хий мичара кхачъа деза дІахайтар духъа деш да, оал цхъачар. Амма из иштта дац. Нускал хи тІа даккхач, кхоалагІа бийса дІаьллалца. Вешта аьлча, маьре енар йоІал доханза йий халца. Цул тІехъагІа, хи тІа доаккхача нускала, фуах маха Іочу теке, из фуъ хи чу кхосс. Иштта хъахайт цо ше йоІ йолаш маьре енилга а, из йоІал хІанз дехалга а. ХІана доаккхаш да из Іадат дІа? Из нускал а цун йоІал а беша хъадоаца наха мара аргдац цу тайпара хІама. Эздеда кІоаг баккхар, боанг оттаяр санна хІама да цар дувцар.

Хала дале а, иштта хозача Іадатех да аьнна хет сона, араьха венна саг, ший мехка дІаволлар духъа цІавахъаш хилар. Цхъайолча хана, нагахъа цу мехка бусалба кашамаш дале, цига дІаволлар а хІама дац аьнна хеталу. Массане а таро хилац, вІаштІехъадалац веннар цІава. ХІаьта цун васкета тІа белггаларча моттиге дІаволла аьнна белгалдаьдале, цо аьннача беса волла веза из дІа. Сона дайнад Германера, Москвера, Новосибирскера, Тюменера, Иркутскера, Омскера, Крымера байна нах цІакхухъаш, уж шоаш Іубаьча моттигерча лаьттанга кхачийтар духъа. Царна тІера сагІа лучоа, каш тІа водачоа, маьл кхайкабечоа, дуІа дечоа аттагІа да уж дІабехка моттиг шоай мехка хилча. ХІаьта из де вІаштІехъа ца даьннача нахах кхарда, тІехбеттамаш де, Іоттараш е мегаргъяц. Мел воккха хъаким хиннавале а, араьха лийннавале а, бухсоццаш хъамсарча лаьттан кер чу Іочувулл из. Сона тоам хилар вай къаман наха юкъера хъаваьнна хъаким хинна Боканаькъан Хъажбикар ше ваьча СоагІапча дІаволларах. Цун Даьхе, из тІехъара соца моттиг хилар цох. Иштта цІавена дІавеллар кинорежиссёр хинна Маменаькъан Сулумбик, кхыбараш. Дика Іадат да из а. «Даьймохк дагабехача, тІехкаш а елх» яхаш да вай цхъа кица. Цудухъа веннар а ший мехка дІаволлар сий долаш да.

Цу тайпара вай вахар е нийслуш дола хІамаш, царца дувзаденна Іадаташ дукха да, дерригаш цкъа дувцалургдац уж. ТІехъа тІаьоагІача хана, царех лаьца кхы а дувцаргда вай. Керттердар да, къаьнадар аьнна диц ца деш, хоза гІулакх, эздеца ювзаенна моттигаш лораяр а лелаяр а.

14 КЪАХЕТАМ

Могаш йоацача йиҕига гҀо дир единороссаша

Коазой Мадина

«ЦаҀ йола Росси» яхача парте доакъашхошкара ший могаш йоацача 13 шу даьннача йиҕига вордингаш йийхар республикан яхарчо. Массакана метта уллаш йолча Боктаранакъан Раянай хьал чоаҀга во да. Арара дуне бҀарга ца гуш, дҀаух цун денош. Коа ара-яха йиш хургйолаш, цунна эшаш йола вордингаш эца цаҀларча нахага ахча дацар.

«ЦаҀ йола Росси» яхача парте доакъашхой оарцаҀгбҀаха лаьрхҀар йиҕига нанас. «Социальни страхованех йолча республикерча ганзагара новкостал дийхар депутата Дарсиганакъан Мухмада. Сиха оарцаҀгбҀанна, бера эшаш йола вордингаш дҀаяхыйтар цигар-

ча болхлоша», — йоах тхогарча хоамо.

«Ший даьннача 13 шера эггара хьалха, ураяҀлаш, ураме гҀолла лела аьттув ба цун тахан. Даьла раьза хилва тхона гҀо даьрашта! Ценача фега из ара-яха йиш йолаш да тхо хҀанз», — аьлар йиҕига нанас.

Къаьнара тҀема гҀирс хьабеш латт республике

Гаягнакъан Мартина

Цхьан хана вай даьша лела-баь тҀема гҀирс хьабеш лаьрхҀад, пачахьалкхен кхоллама музее. Из болх дҀахьош воаллар ва цихеза кхолламхо вола Дахкилганакъан Бек-хан. Хьадув-цадох, из атта боаца болх йистебаьнна бала боал.

«Таханарча дийнахьа говзан-

час кхеллад доккха тур, аьшка кий-тадж (шлем), латача хана духьалхьокха доккха туре (щит), 35 эзар вҀашагхетта болча гҀозарах даь гҀагҀ (кольчуга). Цу юкье хургья маьчеш, гҀагҀа кҀалха ювхаю коч, пхьарса голингаш лораю хҀамаш. 16-ча бҀаьшере ваьхача вай къаман цихезача тҀемхочун Йовлой Хучбара хиннача гҀагҀага хьежачул тҀехьагҀа, дагадехар Бек-хана из болх бе. Геттара дика хийтта, хьаллаьцар из гҀулакх музейна кулгал деча Тумхой Любас. ДҀаяхача хана баьхача вай къаман кҀонахий тҀема гҀирс меттаоттабеш йола проект кийча хила езаш я, ер шу чакхдалалехь.

«Вай къаман наьха хинна тҀема гҀирс музеерча вахара боккха лерхҀам болаш ба! Цу хҀамаех дар довзаш, Бек-хана пхьоалле ха дҀахьош ба тха болхлоу Хамхой Мадина, КҀориганакъан Бахьаудин», — аьлар Тумхой Любас.

ХҀана лорадац вай унахцҀена даар?

Вай хам ца беча хҀамай оагҀонаш...

Обойнакъан Фатима

Уйла е эггача, уйла яь ца валлал дола хҀамаш ма дукха нийслу-кх вай таханарча вахаре. ДҀаяхача ханех хьегаш денош а дукха хул... Къаьстта ха яхача наха хала дола хҀамаш дукха да тахан.

Шоай кулгашца къахьегаш, хьаьнала, унахцҀена даар цаҀга лоаттаде лемачарна ла магац, тахан кхийнарашта нийса хета гҀулакхаш. Геттара сайна тамашийна хеташ дола цхьа хҀама дувца лов сонa. Етт лелабеш чоаҀга хоза хеташ, цу гҀулакхаца геттара сакьердалуш, цхьа гаргара саг яр тха. Сона дагадоагҀаца хана денз, ший берашка унахцҀена сискал яийта гҀерташ, чоаҀга къахьегаш, хиннай из кхалсаг.

Ма дарра аьлча, дукха кхалнах хьагаш, беркат долаш яьхай. Ков дизза котамаш, беша дҀачуваьлча, цҀи йоаккхарг мел дола хаьсаш, сомаш, цунга хьежжа, истол даиман унахцҀенача даарах дизза лаьтгад цун. Котам ший цаҀга кхейяр мара ца юийташ; тҀоа, нахча, кҀолд, даьтта ший латтагара хьадаьккхар долаш, ший дезал а шийна юхе дҀаувтабеш, иштта къахьега юмабеш, хьаенарех я из.

«Мезал мерзагҀа хеташ, из даар дуаш, унахцҀена болаш, Даьла къахетамца, хҀанз тахан берашта хулача лазарех цхьа лазар, кхьметтел пунчи а ца хулаш, хьалкхийра са бераш, - яхаш, дувц цо тахан. - Кхьяр чам болаш а хетацар са дезала. ХҀаьта тахан?! Фуд вайна хиннар, ванагҀа?»

Нийсса тҀакҀалтҀадаьннад деррига! Тахан са дезал кхийна баьнна, шоаш дезалаш кхебеш боакх. Ший нус я цаҀга, ялх бер да кхувш латташ. Сай са санна безаш лелабеш, цхьа дика, беркате хьайба долаш, етт бар са. Бар, хҀанз-м бац! Бехкаб аз из... ХҀана яхий оаш? Дуккхабараш, со йовзараш, цецбувл, эггара эшача хана мишта бехкаб

ла йизза шурий ведар гура, сара луш хинна беркате етт, яхаш. Фу дергда аз цох, тха цаҀга латтагара хьаьккха хҀама юаш бер ца хилча? Аз, са цҀен-дас мара цох хьаьккха хҀама яацар. ЦаҀга баьккха тҀоа баац тха бераша, ийцар буь.

Даьттах, нахчах мотт дҀатохац цаҀларчох. Тика тҀара ийеш хьачукхуьаш йола голландски оалаш йола нахча мара яац, дегҀа могошал толхаеш дола пальма даьтта дҀадетташ хьадеш дола, даьтта да ала йиш йоаца, хҀама да дуар. ХҀаьта цаҀга хьаьккха чаме йола ета шура ца юаш, кҀопилгашка йохкаш, тҀормеш дуззаш хьачукхуьаш, мел.

Оашош кийчдеш дола даар цаҀларча цҀенача машадаьттац кийчде аьлча а, тхона магац из даа, яхаш, цох мел йоалла дика хҀама дҀазза хьадаьча рафинированни генарий даьттаца кийчю.

ЧубоагҀаца ноаноша тҀормигаш диззе хьачукхуь уж даараш тика тҀара. Шоаш а яац, шоай дезал а иштта юмабаьб. Бешара хьаьккхача хҀамал чам болашагҀа хет, кхо мах бенна, укх дунен тҀа мел йола молха тохаш кхейяр, базар тҀа йохкар.

ТҀаккха оал вай даиман лазараша дҀа ца хецача берех, хҀана, мишта хул ер, аьле. Аллергикаш да вай дукха бераш. ЦҀена кхача буаш кхувш дола бераш иштта хила йиш яц! Пакеташ дуззаш чуяхь чубоагҀаца ноаноша чипсаш, сушаш, роллаш, сухарикаш, бургераш яха хҀамаш. Уж хҀамаш атта я къахьега безам боацача кхалнаха.

Йохое езац, кийчеш уралагҀа безац. Бераш дҀалал цу даарашка, тҀаккха, укх дунен тҀа мел дола хҀама ла дарах, кхийолча юача хҀаман чам тҀабодаш хилац. Доккха хҀама дац из?! Ноаной ба-кх тҀаккха тахан шоай берий унахцҀено йоаераш!

Цун могошалах дог лазаш йолча нанас, цу тайпарча хҀамашка юмадергдац ший бер. Беркат а цудухьа хилац цаҀга. Хьадоаккхаш мел дола сом, хьай цаҀларча цҀена кхача ца а буаш,

тика тҀа боккачох ла юдехкаш хилча, маца, мишта тоалургда хьа вахар...»

Уйла е хҀама-м да из вайна массанена. Со-м чоаҀга дог дохдаь я цу хьало. Латта хьаж йоагҀа цох, яхаш, цаҀларча цҀена шура ца молаш, ийца, хий теха шура мел. Шура я ала йиш я цох? Шура шуран хьаж йоагҀаш хила езацый?! Цох-м ягҀац из, клеж якхийта хьо эггача а. Дикадар, нийсадар къахьа хеташ, хьалха вҀалла а хьатҀаьцаргдоацар мерзденнад вайна... Цудухьа цунга хьежжа да вай вахара хьал а, вай могошал а, кхувш латта тҀехье а. Хьалха бера, хоза хеташ, доал дора лаьхаргашта, ласилга.

Царца безам болаш, сакьердалуш хулар. Хьай коа дҀабе устагҀа хулар ийшача хана; цҀена буц юаш, лайха доал деш, леладьча хьайбан дулх дар хьога. ХҀанз кхийнарашта из эшац, иштта хьалкхебу цар шоай дезал а.

Телефонаш, планшеташ мархҀаехка, дивана тҀа бийша бадаш, телевизора духьига тҀа багҀаш дикагҀа ба уж, царга хьаттача. Доккха зулам да, дезалхо къахьега юмацавар! ХҀаман хам бовзаргбац иштта кхийначоа, е Дала шийна денначун хоастам бе а ховргдац. Атта ваха лемачунна, деррига атта хет. Из кхетаде дезар цхьаболча даьша, ноаноша. Воккха хьаким волаш, таро йола саг вовзар сонa... Чулоаттадеш хьайбаш дар цун. ЧоаҀга тамаш йир аз цу гҀулакках. Таро йолаш вахаш саг ма вий хьо, сенна деза хьона уж, аьлча: «Деш хҀама доацаш, сай дезал ца лелийта, къахьегама чам царна бовзийта лоаттаду аз уж. Мел эшар долча сага, из деррига атта хьахулаш санна хет.

Дезал къахьегийташ кхебе беза, шоай фусамаш хинна юхайшача, бизза нах царех хургболаш», — аьлар цо. Ма бакь лувра-кх из саг! Дукхача хҀамай уйла яйташ моттигаш дукха я наьха вахаре... Дикка уйла йича, сомадала мег вай.

Служебные удостоверения, выданные Администрацией Главы и Правительства Республики Ингушетия следующим должностным лицам (далее по списку), считать недействительными.

Список недействительных служебных удостоверений, выданных сотрудникам Администрации Главы и Правительства Республики Ингушетия, руководителям, заместителям руководителей органов исполнительной власти Республики Ингушетия и иным должностным лицам Республики Ингушетия

Ф.И.О. на дату выдачи удостоверения	Номер служебного удостоверения	Дата выдачи служебного удостоверения
Евлоева Фаина Вахаевна	144	08.12.2022
Ахриев Хусен Ахметович	42	30.03.2021
Волков Руслан Ширинсултанович	15	10.10.2022

Минимущество Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды земельного участка площадью 4000 кв.м., (Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Мужичи), для ведения личного подсобного хозяйства (приусадебный земельный участок).

Граждане, заинтересованные в предоставлении указанного земельного участка, имеют право в течение тридцати дней со дня опубликования извещения, подавать заявления о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка. Ознакомиться со схемой расположения земельных участков, указанных в данном извещении, возможно в будние дни с 10:00 до 13:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, пр-кт Базоркина, 70, этаж 2. Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, пр-кт Базоркина, 70, этаж 2, тел: 8(8734) 77-11-30. Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 18.08.2023 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 18.09.2023 г.

Эсан гонахъара моттигаш цѣнейир бахархоша

Коазой Мадина

Хіара кіра цкъазза, Эсан гонахъара моттигаш цѣнѣе арабулв Гажакий-Юртара бахархой, шоашца администрацен болхлой болаш. СалаІа Іохувшача наха шоашта тѣхъа юташ йола нувхаш, даяххал бац юрта бахархой.

Укх наькъа а, Іалама гѣулакх дог лазаш мел бараш арабаьнна, хин гонахъа лостам беш хилар. «Дукха шушаш, килѣнка тѣормигаш, совдаьнна ялаташ, каьхаташ шоашта тѣхъа дуташ дѣаух, вІалла а эь-бехк хеташ боацараш.

Шоай дегІаца эддел долча наха леладе йиш йолаш хІама дац из! СалоІаш ваьгІаца моттигера шийна тѣхъа бѣха лар юташ дІагІоргвац эздий са! Ма толхаде Іалама гѣулакх, яхаш, мел дукха дувцарах хІама дІаэцац иштга болча наха», — аьлар администрацен болхлоша. Бусалба динга диллача а, гІалгІай Іадаташ хъайицача а, дийца ца валлал доккха во да из!

Эрий тІабаьнна кІомал дІабаьккхар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

120 квадратни метрага кхоачаш доазув дІалаяца, эрий тІабаьнна кІомал латтар Магасе.

«РФ законага диллача, наркотически, психотропни лоархІаш йолча хІамашта юкьебодаш бола кІомал дІахъакха арабаьлар болхлой, шахъара администрацен каьхъегамхоша кулгал деш», — йоах тхогарча хоамо. КІомал тІабийна моттигаш лохаш, боккха болх дІакхухъ вай берригача мехка. Из дохъаж массе моттигашкара дІадаккха декхарийла да вай дерригаш!

Аьттон низ

Хам баь варгвоацаш да, вай мехка спорт яржар

Султиганькъан Йоакъап

Спорт эш, вахаре наьха унахцѣно лорae! Таханарча дийнахъа, вай республике даггара тоадеш латт спорта хьал. Ма дарра аьлча, спорт езарашта аьттув бараш дукха да. Из хьал тоадеш латт, гаьнна ядача юрташкара денз. Спорта гѣулакхх йолча министерствон кулгалхочо, вай Мехкадаьца къамаьл деш, белгалдир; «Магас» яхача спорта Дворецера ФОК ший болх бе йолаеннай, аьнна. Кхалнаьха, маІаца наьха кьоастадаь денош долаш ба цигара бассейн. ДегІа могошал эшаеннача наха аттагІа хургдараш а юкьеодоладаьд цига. Наьк де ховш воацар, цу гѣулакхх болча говзанчаша Іомавергва.

Укх шера, тайп-тайпара йола 170 спортини кхетаче дІайихъай мехка. Спорт езараш хІара денна дукхагІа хулаш латт. Цу гѣулакхо дикка тоам бу дега. Вай кагирхой унахцѣна долча вахара тІакхувш хилар да из. Туризмаца, физкультураца, спортаца бувзам лелабеш дІадолхе, боккха пайда баргба вайна массанена. Сов чоагІа тоабенна болча, дегІа массахана

мекъа долча наха геттара эшаш да из гѣулакх. Бера хана, нах гулбеннача моттигашка, шийкхоь геттара текха нах зувра аз, хІаьта хІанз-м геттара дукха ба цу тайпара нах. ДІаьхача хана, вІашагІбетталуш, цьхъаца тренировкаш, балхаш леладора наха, дегІ мукъадалиьта. Цьхъана деш дола моллагІа хІама безамегІа хул. Дика дар, тахан а из юкьеодоладича. МоллагІча сага ваха, ва атта хургдолаш; хила еза спортацара моттигаш. ТІаккха наьха чам а дикагІа хул цу гѣулакхца.

Федеральни наькъа юхе Іойилла Буро кІалхара стадион дагайох сона... Эггара чоагІагІа малх тІалатгача, цьхъаккха сага хІама де догдоагІаргдоацача моттиге Іойиллай из, дуккха шераш хьалха. Иштга латташ я-кх из тахан, шийна тѣхъа дуккха хаттараш долаш. Мел боккха пайда хинна хургбар цу моттигах, ший йила езаца моттиге из Іойиллаьларе. Из мо дола хІама, шахъара, юрта бахархошца бувзам болаш де деза. Кьоначун, каьначун цига ваха догдоагІаргдолаш, безам тІаозаш хила еза спортацара моттигаш. Саг чу ца водаш, латгача моттигах хила пайда бац. ДукхагІболча наха дика

хов, шоай дегІа зе дергдараш малагІаш да; бакъда, пайда боацача хІамашка шоай са Іехадайташ, дІалел уж, зе деш яле а, дегІо дІаехар Іочуюаш, цунна товр деш. Вайна хов, боарамал тѣхъаьнна тоавенна волча сага дегІаца дукха лазараш гучадоалигга. Мекъал котіоал, цу тІагІолла, деррига адох... Иштга вахар харцахъа да! Ха кІеззига гаьнаьлчача, дивана тІара хьал ца гІотташ, пайда боацача киношка хъежаш, боарам боацаш хІама дуаш, баха ловш хул цьхъацабараш. Цу наькъо хьатІадоах наха лазараш. Ший

дегІа доал деш, хила веза саг. КІара цкъа мукъагІа коа, беша болх беш, дегІ хьоадеш хилча, саг кадайгІа лел. Деррига а ший боарам болаш хила деза.

Унахцѣнон дикагІдар, дегІа эшар да вай лораде дезар. Вижа уллача, хайна вагІаца сага дегІаца низ дукха хилац; цудухъа, гІа боаккхаш, маьже хьоеаш, из деррига а безамца леладеш, хила деза вай. Чемпион хила гІерта везилга дац вай дувцар, дегІа доал дар да. Уйла е цу хІамай! Сага ше лорадича, доал дича мара могош хилац дегІ!

«Зизай фестиваль» я республике дІахьош

Коазой Мадина

«Зизай фестиваль» яха яхъаш я, вай республике дІахьош. Из гѣулакх кьоабалдаьр вар вай мехкада Келаматанькъан Махьмуд-Іаьла. Яхъашка дакъа лаца каьхаташ чуденнараш 62 саг вар.

Укх бетта 28-ча денга кхачалца хургІолча шоллагІча турага каьчараш 39 саг ва. Уж бахача моттигашка дІаухаш, зизашка хьожаш, дикагІдарашта кьоа-стам беш, ба комиссе болхлой.

«Эггара хозагІа йола моттиг я, аьнна, кьоаставегвараш 10 саг ва. Хьалхара моттиг яькхачоа лургда 300 эзар сом аьча, шоллагІа моттиг каьчачунна — 200 эзар сом, кхоалагІа моттиге волчунна — 150 эзар сом.

Южебисарашта лургда 50 эзар сом аьча. Къаман ганзера аьча да цу гѣулакха хьаькьоастадаьр», — дийцар тхога юртбоахама гѣулакхех йолча министерстве.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

СЕРДАЛО

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общественная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Росохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
16 августа 2023 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Вайцигара физкультурникаш даькъалабийцар

Гаьгенаькъан Мартина

Галий-Юртарча ФОКе кьахьегаш бола физкультурникаш даькъалабийцар юртарча культуран цден болхлоша.

«Культуран цден кулгал деча Гаьнажанакьан Мадинас, спорта вахаре дика толамаш доахаш кьахьегаш волча Цьхорой Хьамзата баркал оалаш, цун балха лакхара мах беш йола сийлен грамота д'аелар. Цул совга, Магасерча Горсовета депутата баскетболах, волейболах, футболах ловза бургацаш елар цу моттига», — йоах тхогарча хоамо.

«Бера хана денз, Юмаде деза бер спортаца бувзам лелабе. Иразе хилба шун вахара никь! Спорта оаг'онца дуккха толамаш даха, вай республика кьыча моттигашка д'айовзийта аьттув хилба шун!» — аьлар Гаьнажанакьан Мадинас.

Вай мехкахо Россе гулььяьча команданна юкье ва

Гаьгенаькъан Мартина

Россе гулььяьча команданна юкьевахар вай мехкара спортсмен. «Соче кийчо еча хана, ц'ераш яьхар тренера Гадисамов Абдусалама, Россе в'ашаг'техача командаца хургболча доакъашхой.

Вай республикера цига г'оргвар ва Шакренакьан Iаьла. «Вольник» яхача спорта клубо кхевь спортсмен ва йоккхача яхье вай республикан юхь гойтаргьяр», — йоах тхогарча хоамо.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянную трудовую книжку ЕТ-I №1516980 ТК-I №1664592 на имя Дошаклаевой Золдусхан Салемхановны считать недействительной.

Утерянный аттестат серии №00624006075233, выданный ГБОУ СОШ №2 им. М. М. Картоева с. п. Экажево в 2020 г. на имя Хидриева Юсупа Рамазановича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии А №5819226, выданный СОШ №20 г. Малгобек в 2000 г. на имя Белхороева Казбека Башировича, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии В №165490, выданный СОШ №17 с. п. Верхние Ачалуки в 1985 г. на имя Алиевой Заремы Исраиловны, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии №6404106, выданный СОШ №12 с. п. Плиево в 2001 г. на имя Мержоевой Танзиль Руслановны, считать недействительным.

Галг'айчен «Ангушт» лайзар «Черноморца» духьала

Гаьгенаькъан Мартина

Галг'айчен «Ангушт» яха команда яхьеьлар Новороссийскерча ЮФЛ-ЮГ командаца, пхийтлаг'ла тур д'ахьош, яхаш, дийцар «Сердало» газетага физически культуран, спорта министерстве.

«Галг'айчера цига яхьаш д'ахьош дак'ьа лоацаш хилар ши команда, йоккхаг'ла йола команда «Ангушт» U-17, иштта ондаргий команда U-16.

Яхьаш д'айолаелар 9:00 сахьат даьлча, з'амаг'йолча тоабаца, х'лана аьлча д'аяхача

яхьашка ше эшярах бекхам бе безаш я из. 11:30 яьлча, лайзар U-17 команда, из д'аяхача яхьашка йиьлаг'ла моттиге яр. Цига спортсменаша дика ловзар Юмадир», - аьлар спорта кулгалхоша.

«Тхона ловра уж котбалар.

Иштта теша ловра укх нак'ьа «Ангушта» к'ьонча футболисташа шоашта ховр дикача толамашца гойтаргхиларах, цар котало йоаккхаргхиларах», - аьлар Дошьякхалой Iаьлас.

Цу ловзарашка шаккхе вай команда ийшай.

Галг'айчен юрташ спортаца ювзаеннача моттигашца Iалашью

Султиганаькъан Йоак'ьап

Галг'айчен юрташка, к'езиг-к'езига ц'ьацца проекташ кхоачашьеш, спортивни дак'ь т'ара моттигаш тоае лаьрх'ад. Цу тайпара болх Галг'айче д'ахьош ба Алхастерча Заьзганаькъан урам т'ара з'амига футбола майда тоаеш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Галг'ай Республикан Шолжа кхалерча администратце.

«Карарча хана, цу май-

дан лаьттан т'ла хьабаь бай Юбуллаш латт, машенаш юхасецача моттигашка асфальт биллаб, г'андаш а Iоовтгадаьд. Дог'лаш делхача хана, бай т'лоадабергбоацаш дог'ла д'аухаргдола турбаш Iояьхкай», — йоах хоамо.

Белгалдаккха дезаш да, Алхастерча кагирхошта, кьыча юрташка бахача наха мо, спортивни моттигаш хилар боккхача лоарх'ламе долга. Футболах ловза аьттув хинна а ца Iеш, из цар могошал ч'оаг'ьяра дика да.

